

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Socialinės pedagogikos magistrantūros studijų programa
(specializacija Socioeducacinių projektų koordinavimas)

Daiva Mikelevičienė

**MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ BENDRAVIMO ĮGŪDŽIŲ TOBULINIMAS
TAIKANT SOCIOEDUKACINES VEIKLAS**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovė –
prof. dr. Liuda Radzevičienė*

2015

Patvirtinimas apie atlikto magistro darbo savarankiškumą

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas.....

.....yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame institute / universitete Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra medžiagos iš kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

.....

Vardas, pavardė

.....

Parašas

MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ BENDRAVIMO ĮGŪDŽIŲ TOBULINIMAS TAIKANT SOCIOEDUKACINES VEIKLAS

Daiva Mikelevičienė

Darbe atlikta *teorinė* bendravimo problemų, bendravimo ugdymo mokykloje ir socioeducacinių veiklų analizė.

Anketinės *apklausos metodu* buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – ištirti mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius, taikant socioeducacines veiklas. Atlikta duomenų analizė.

Tyrimė dalyvavo 100 mokinių iš Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir 100 mokytojų iš Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir Balsių pagrindinės mokyklos.

Empirinėje dalyje nagrinėjamos mokinių ir mokytojų bendravimo situacijos ugdomoje aplinkoje, mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai, mokinių ir mokytojų bendravimo su socialiniu pedagogu poreikio turinys, socialinio pedagogo veikla, formuojanti bendravimo įgūdžius ir bendravimo įgūdžių tobulinimas socioeducacinėmis veiklomis.

Struktūruotu *interviu metodu* buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – ištirti tėvų požiūrį į mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius. Atlikta teksto turinio (content) analizė. Tyrimė dalyvavo 6 vaikų tėvai.

Svarbiausios empirinio tyrimo *išvados*:

1. Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai tampa reikšmingu veiksnium, skatinančiu žmonių atsakomybę už savo bendravimo elgseną, įgūdžius. Ryškėja mokiniams ir mokytojams problemų kompleksinio sprendimo paieškos būtinybė. Sėkmingą bendravimą skatinantys veiksniai išreiškiami kaip savalaikė ir reikalinga informacija, individualios asmeninės savybės, nuostatos mokinių atžvilgiu bei bendras darbas kartu.

2. Sėkmingo bendravimo formos: tinkamai organizuojami pokalbiai, išvykos, turistiniai žygiai su klasės auklėtojais, dalyvavimas bendruose susirinkimuose, renginių organizavimas, bendra veikla.

3. Trukdantys bendrauti veiksniai ir formos remiantis anketinės apklausos rezultatais yra: užimtumas, nepasitikėjimas pedagogais, nepakankamas pedagogų lankstumas, skirtingas požiūris į vaiko poreikius, trūkumas jaunų specialistų.

4. Tyrimo rezultatai rodo, kad socialinis pedagogas vis dar neranda glaudaus ryšio su mokiniais, juo nepasitiki. Mokinių ir socialinių pedagogų santykiai pagerėtų, jeigu būtų organizuojami renginiai, kurie leistų artimiau susipažinti su socialinio pedagogo funkcijomis, veikla mokykloje.

Esminiai žodžiai: mokinys, mokytojas, socialinis pedagogas, bendravimas, socioeducacinė veikla.

Turinys

MAGISTRO DARBO SANTRAUKA.....	3
ĮVADAS.....	5
1 SKYRIUS. BENDRAVIMO ĮGŪDŽIŲ FORMAVIMOSI ASPEKTAI.....	8
1.1. BENDRAVIMO PROBLEMOS MOKYKLOJE.....	8
1.2. BENDRAVIMO UGDYMAS MOKYKLOJE.....	12
1.3. SOCIOEDUKACINĖS VEIKLOS IR SOCIALINIO PEDAGOGO VAIDMUO MOKYKLOJE.....	18
2 SKYRIUS. MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ BENDRAVIMO ĮGŪDŽIŲ TOBULINIMO, TAIKANT SOCIOEDUKACINES VEIKLAS TYRIMAS.....	23
2.1. TYRIMO METOLOGJA.....	23
2.2. TYRIMO IMČIŲ CHARAKTERISTIKA.....	25
2.3. MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ BENDRAVIMO ĮGŪDŽIŲ TOBULINIMO, TAIKANT SOCIOEDUKACINES VEIKLAS TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖ.....	27
2.3.1. <i>Mokinių ir mokytojų bendravimo situacijos ugdomoje aplinkoje vertinimas</i>	27
2.3.2. <i>Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykių ypatumai</i>	30
2.3.3. <i>Mokinių ir mokytojų bendravimo turinys</i>	33
2.3.4. <i>Socialinio pedagogo veikla, formuojant bendravimo įgūdžius</i>	34
2.3.5. <i>Bendravimo įgūdžių tobulinimas socioeducacinėmis veiklomis</i>	38
2.4. TĖVŲ POŽIŪRIS Į MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ POŽIŪRIO VAIZDAVIMO ĮGŪDŽIŲ TOBULINIMO ANALIZĖ.....	41
IŠVADOS.....	47
PROJEKTINĖ DALIS.....	48
LITERATŪRA.....	54
PRIEDAI.....	60

Ivadas

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas. Komunikacijos kokybė tampa vis aktualesnė. Stebint Lietuvos socialinio gyvenimo raidą tampa akivaizdu, kad kai kurių konfliktų mūsų mokyklose priežastis – komunikacinės kompetencijos stoka. Geri veiksmingi bendravimo įgūdžiai turi įtakos vaiko akademiniam pasiekimams, tarpusavio santykių formavimuisi. D. Botyriūtė ir R. Grigas (2006) analizuoja bendravimo kultūros Lietuvos mokyklose problemų ištakas, apie bendravimo ir bendradarbiavimo kultūrą bei aktyvius mokymo(si) metodus. Kitos mokslininkės A. Juodaitytė ir Z. Zuklijienė (2007) teigia, kad mokinių ir mokytojų egzistencinės vertybės yra orientuotos į mokymąsi įgyjant žinių ir tobulėjant per tarpusavio santykius, veiklą, mokyklinio gyvenimo mikroaplinką. Mokytojai ir mokiniai mokyklinį gyvenimą suvokia kaip svarbią jų gyvenimo sritį. Šiuolaikinė Lietuvos mokykla, siekdama prisitaikyti prie kintančios aplinkos turi tapti efektyvia, suvokiančia tikrovę ir dabartinę padėtį, išsiskiriančia iš kitų ir nuolat tobulėjančia ugdymo sistema, turi mokėti balansuoti tarp nuolatinės kaitos ir stabilumo bei tęstinumo užtikrinimo, kurių sudėtinė dalis yra nuolatinė plėtra, tobulėjimas ir bendradarbiavimas (Kudokienė, Repečkienė, 2006).

Užsienio šalių mokslininkų M. Fullan (1998); A. Hargreaves (1999) teigimu, bendradarbiavimas išskiria kaitos procesams svarbius principus, suteikiančius moralinę paramą – stiprina atlikimą, skatina kalbėti viešai ir pasidalyti tuo kas kelia nerimą, padeda įveikti nesėkmes ir nusivylimus; didina efektyvumą – išvengiama dubliavimo; stiprina veiksmingumą – skatina riziką, gerina mokytojų poveikumo jausmą, nes pasitikėjimas savimi yra palaikomas teigiamų paskatų ir grįžtamojo refleksijos; koreguoja (mažina) krūvį – leidžia pasidalyti našta ir spaudimą; vienodina laiko suvokimą – bendra veikla ir komunikacija sukuria administracijos ir mokytojų bendrus ir realius lūkesčius kaitos ir įgyvendinimo laiko atžvilgiu. Kitų užsienio mokslininkų (Ferrari, Cachia, Punie, 2009) teigimu, mokykloje svarbu kurti demokratine kultūrą, kur vertinamos mokinių idėjos ir nuomonės, paisoma jų interesų.

Nors ir pripažįstamos mokinių ir mokytojų bendravimo poveikis mokyklos veiklos efektyvumui, sėkmei, bei socioedukacinių problemų sprendimui, tačiau švietimo organizacijų specifika turi įtakos bendravimo raiškos ypatumams, kurie vis dar išlieka problematiški ir aktualūs. Iki šiol mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžių tobulinimas taikant socioedukacines veiklas mažai tyrinėti.

Magistro darbu tikimasi išanalizuoti ugdymo įstaigų mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius.

Tyrimo objektas – mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžių tobulinimas socioeducacinėmis veiklomis.

Hipotezė – tikėtina, kad atlikus kiekybinį tyrimą bus nustatyti mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžiai, tarpusavio santykiai. Pastebėta, kad trūksta artimesnio mokinių ir mokytojų bendravimo.

Tyrimo tikslas – ištirti mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius, taikant socioeducacines veiklas.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą, atskleidžiant bendravimo įgūdžių edukacinėje aplinkoje teorinius aspektus.
2. Nustatyti mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius.
3. Nustatyti tėvų požiūrį apie mokinių ir mokytojų bendravimo ypatumus.
4. Parengti rekomendacijas pedagogams siekiantiems tobulinti mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius per socioeducacines veiklas.

Tyrimas atliktas Pakruojo rajone. Tyrimas buvo vykdomas 2015 m. vasario 12 d. – 2015 vasario 28 d. Atlikta anketinė apklausa raštu (taikant klausimyną). Anketinėje apklausoje dalyvavo 200 respondentų.

Taikant kokybinį tyrimą buvo apklausti 6 mokinių tėvai, pagal iš anksto parengtą klausimyną. Duomenys apdoroti, taikant teksto turinio (content) analizės metodą.

Tyrimo metodologija ir metodai.

Teoriniai metodai: mokslinės literatūros, lyginimas ir apibendrinimas.

Empiriniai metodai:

1. **Kiekybinis tyrimas:** anketinė apklausa.

Taikant anketinę apklausą buvo siekiama nustatyti mokinių ir mokytojų bendravimo galimybes, tarpusavio santykius, išsiaiškinti kaip pagerinti santykius.

Tyrimo duomenų analizė. Tyrimo duomenų apdorojimui buvo naudojama kompiuterinė programa SPSS (Statistical Package for Social Science) programinės įrangos 17.0 versiją (Leonavičienė, 2007, Pukėnas, 2011) ir Microsoft Excel 2013, taikant aprašomosios statistikos metodus.

2. **Kokybinis tyrimas:** teksto turinio (content) analizė. Tyrimo tikslas – ištirti tėvų požiūrį į mokinių ir mokytojų bendravimą. Duomenys apdoroti, taikant teksto turinio (content) analizės metodą.

Tyrimo dalyviai

Tyrimas buvo atliekamas laikantis pagrindinių etinių reikalavimų: tiriamiesiems buvo suteikta informacija apie tyrimą, pristatyta tyrimo tema, paaiškinta apie duomenų naudojimą,

užtikrintas konfidencialumas. Anketinėje apklausoje dalyvavo 200 respondentų. Tyrimas atliktas Pakruojo rajone. Tyrimas buvo vykdomas 2015 m. vasario 12 d. – 2015 vasario 28 d.

Magistro darbo struktūra.

Ši magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, magistrinio darbo projekcinė dalis, naudotos literatūros sąrašas (79 literatūros šaltinių), santrauka (reziumė) anglų kalba, priedai. Prieduose pateikiama anketavimo klausimynas, duomenų turinio (content) analizė. Darbo apimtis – 59 psl. be priedų.

Pagrindinės sąvokos

Mokinys – tas, kurį ką nors moko. Jis perima iš mokytojo patirtį. Mokinys nebūtinai yra moksleivis – mokyklos lankytojas, klausytojas. Mokinio veiklą ir bendravimą su aplinka tiria pedagoginė psichologija, socialinė psichologija bei socialinė ir bendroji pedagogika. Šių mokslų duomenys įgalina ne tik geriau pažinti mokinį, bet ir panaudoti optimalius individualaus mokymo metodus (Jovaiša, 1993).

Mokytojas – 1. Kas ko nors moko, dėsto bendro lavinimo mokykloje. 2. Kokio mokslo, pažiūrų pagrindėjas, skelbėjas (*LKŽe*).

Socialinis pedagogas – veikia švietimo sistemoje, tačiau jo veikla nuo tradicinės pedagogo veiklos skiriasi savo turiniu, struktūra, forma, būdais, metodais ir priemonėmis. Socialinio pedagogo tikslas teikti socialinę pagalbą (Kučinskas, Kučinskienė, 2000).

Bendravimas – reikšminga sąveika tarp individų, grupių, individo su grupe, gyvūnais ir daiktais. Bendraujant tarp žmonių atsiranda ir mezgasi įvairūs santykiai ir ryšiai, keičiamasi mintimis, jausmais, patirtimi, daiktais, kultūrinėmis vertybėmis. Vykstant reikšmingai asmenybių sąveikai, atsiranda bendrumas, vieningumas, panašumas, žmonės buriasi į bendruomenes siekdami vienas kitą palaikyti ir sukurti saugumą (Monginaitė, 2010).

Socioedukacinė veikla – yra kompleksinė, apimanti individo ugdymą, lavinimą, rūpinimąsi juo, pagalbą žmogui socializacijos procese, kad pats asmuo galėtų lengviau adaptuotis visuomenėje ar tinkamai spręstų savo problemas (Šereivienė, Žydžiūnaitė, 2005).

I skyrius. BENDRAVIMO ĮGŪDŽIŲ FORMAVIMOSI YPATUMAI

1.1. Bendravimo problemos mokykloje

Mokykla – antroji vaiko bendruomenė, į kurią vaikas patenka po šeimos ir kurioje socializuojasi, įgauna tam tikrus bendravimo įgūdžius. Mokyklai tenka svarbus vaidmuo vaiko mokymo, asmenybės ugdymo ir socializacijos procesuose. G. Kvieskienės (2005) teigimu mokykla kartu su šeima skiepija vaikui teisingumą, padorumą, moralumą ir pilietines vertybes, vaikai, kurie ugdomi susitapatina su suaugusiais, elgsi taip pat, kaupia tas pačias vertybes.

Mokyklos tikslas – formuoti socialinius moksleivių įgūdžius, mokyti bendravimo meno. Mokyklos veiklos principai: vaikystės kaip labai svarbaus amžiaus tarpsnio praturtintas nauja socialine patirtimi, prievartos ir smurto vaiko atžvilgiu netaikymas, demokratiškas elgesys, vaiko laisvė pasirinkti; nekonfliktinis bendravimas tarp moksleivio ir mokytojo; jo optimistiškas nuteikimas, mokymas džiaugtis, kantrumas, apibūsė pagalba; geri kontaktai su tėvais; moksleivių savivalda, saviukla, bendruomeniškumo ugdymas, socialinė atsakomybė; platus edukacinių programų pasirinkimas, socialinė adaptacija prie nuolat kintančių sąlygų ir kt (Leliūgienė 2003, 269).

Bendravimas mokykloje formuoja mokinių tarpusavio santykius, dorovines vertybes. Bendravimas – tai prasminga tarpusavio sąveika tarp dviejų ar daugiau žmonių (Želvys 2007, 15). Mokiniai ir mokytojai vis dažniau susiduria su bendravimo problemomis, neranda tarpusavio ryšio, vyrauja susvetimėjimas. S. Sharan ir I. G. Chin Tan (2013) teigimu, mokyklos turi užtikrinti, kad mokytojai asmeniškai pažinotų savo mokinius ir skirtų jiems dėmesio kaip asmenybėms. Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiams turi būti teikiama didelė reikšmė. Taip pat akcentuojama, kad klasėje turėtų vyrauti nuoširdi ir šilta atmosfera, kad visi mokiniai suprastų, jog mokytojas yra jų pusėje, juos vertina ir padės mokytis bei puoselėti santykius su draugais, bendraklasiais.

V. Rajecko (1999, 11) teigimu, auklėjimas yra asmenybės dorovinių ir estetinių vertybių, dvasinių poreikių, įsitikinimų ir idealų, charakterio bruožų, kultūringo elgesio įgūdžių bei įpročių formavimas. Mokykloje mokiniai ugdo savo vidinį pasaulį.

V. Targamadzė, D. Valeckienė, E. Kvieskienė (2008) analizuoja mokinių problemas mokykloje, kurias išryškina dirbantys specialistai bei ko trūksta, siekiant kokybiškos ir efektyvios pagalbos teikimo užtikrinimo. Mokslininkės išskiria dažniausiai sprendžiamas mokinių problemas mokykloje – mokinių nenorą mokytis, tarpusavio konfliktai, pamokų praleidinėjimas. Socialinės – pedagoginės – psichologinės pagalbos mokykloje komanda sprendžia probleminio mokinių elgesio, konfliktinių situacijų sprendimo, specialiųjų poreikių vaikų programos sudarymo ir jų ugdymo problemas (Targamadzė, Valeckienė, Kvieskienė 2008, 31).

R. Giedrienė (1999) teigimu, tėvai ir pedagogai nuolat susiduria su įvairiomis vaikų ir paauglių elgesio, bendravimo sutrikimų apraiškomis. Dažniausiai skundžiamasi: neadaptiviu, situacijai neadekvačiu bendravimu su tėvais, pedagogais, bendraamžiais; agresyviu elgesiu; emociniais sutrikimais – slogia nuotaika, baime; sutrikusia mokymosi motyvacija; visuomenėje įprastų elgesio normų nepaisymu; atsipalaidavimo tendencijomis, pasireiškiančiomis malonumų ir nepatirtų įspūdžių ieškojimu alkoholyje, narkotikuose, orgijose (Giedrienė, 1999).

L. Bulotaitė (1994) išskiria mokinių psichologines problemas: įtempti santykiai su tėvais, bendravimo problemos su mokytojais, klasės draugais, nepasitikėjimas savimi, miego sutrikimai, nuotaikos svyravimai be priežasties.

Dažnai mokyklose tarp mokinių ir mokytojų dialogas nevyksta. L. Lambert (2011) teigimu, daugelyje diskusijų savo nuomonę išsako tik keli dominuojantys ar aktyviausi asmenys, o kiti įsiterpia į pokalbį tik tam, kad jiems pritartų. Diskusijos paskirtis – padėti įgyti supratimą, tokiu būdu atidžiai išklausomos kitų idėjos ir jos apžvelgiamos, suvokiama prasmė ir įgyjama naujų žinių (Lambert, 2011).

V. Indrašienės (2008) atliktas tyrimas, kuriuo siekta atskleisti tėvų nuomonę į pedagoginės, psichologinės, socialinės pagalbos vykdymą ir organizavimą mokykloje atskleidžia svarbiausias problemas mokykloje – nuovargis dėl didelių mokymosi krūvių, netinkamas mokinių elgesys pamokų metu, tarpusavio konfliktai su kitais mokiniais bei mokytojų nenoras aiškinti papildomai. Tyrimo metu nustatyta, kad tėvai informuoti apie klasės auklėtojo, socialinio pedagogo ir psichologo teikiamas pagaldas.

R. Civinskas, V. Levickaitė, I. Tamutienė (2006) analizuoja mokinių ir mokytojų santykius, jų teigimu, mokytojo ir mokyklos nelankančio mokinio santykiai grįsti prisirišimu arba konfliktu. Dažnai šie santykiai reiškiasi agresyvia mokinių laikysena, mokinių kritika ir abipuse frustracija. Mokiniai, reaguoją į mokytojų sprendimus ir laikyseną, pradeda bijoti, užsidaro ir dažnai vengia pedagogų pamokų (Civinskas, Levickienė, Tamutienė 2006, 50).

R. Kontautienės (2006, 73) teigimu, mokytojas turi drauge svarstyti vaikui opius klasimus, išklaudyti vaiką slegiančius rūpesčius. Mokslininkė pabrėžia, kad vaiko neturi varžyti baimė, nevisavertiškumo jausmas dėl mokytojo pranašumo. Mokytojas subtiliai turi padėti ir gebėti išspręsti problemas. R. Kontautienė (2006) išskiria svarbiausius mokytojo bruožus – teisingumą, teisingumą sau ir kitiems, reiklumą sau, kūrybingumą, gebėjimą atvirai bendrauti, humoro jausmą. Sėkmingas bendravimas priklauso nuo gebėjimo klausyti ir išgirsti (Grakauskaitė-Karkockienė, 2012, 57). Klausimas ir noras išgirsti reikalauja pastangų ir savianalizės.

Mokinių ir mokytojų bendravimo santykiams turi įtakos ir paauglystė. Paauglystės amžius gana sąlygiškas. Dažniausiai priskiriamas amžius nuo 12 iki 15 metų. Paauglystė gali būti

skirstoma į ankstyvąją – 12-14 metų, vėlyvąją – 16-18 metų, 15-uosius metus laikant pereinamuosius (Navaitis, 2001, 8).

G. Navaičio (2001) teigimu mokiniams – paaugliams, būdingas tam tikras elgesys, provokuojantis konfliktus su mokytojais, kuris neigiamai veikia bendravimą ir bendradarbiavimą tarp mokinio ir mokytojo. Išskiriami 4 paauglio tipai ir jam būdingas elgesys:

1. *Nemokantis paauglys* – paauglystėje išauga intelektualiniai gebėjimai ir kinta intelektualiniai interesai. Mokomosios programos bei mokymo metodai dar vis nepakankamai atsižvelgia į pasaulio pažintinę raidą, todėl kai kurie mokiniai paauglystėj nustoja domėtis mokymusi (Navaitis 2001, 56). Visa tai sukelia įvairias bendravimo problemas tarp mokinių ir mokytojų.

2. *Agresyvus paauglys* – paauglio agresyvumas – tai jo emocijų ir moralinių nuostatų į kitus žmones išraiška. Paauglys siekia naujų savęs realizavimo galimybių, susiduria su naujomis kliūtimis, todėl reaguoja į šiuos padėties pokyčius. Agresyvumą skatina kelios emocijos (pyktis, pasibjaurėjimas, neapykanta ir kt.). Agresyvumas – žmogaus savybė, kuri padeda įveikti kliūtis, išreikšti emocijas. Reikia paminėti ir tai, kad slopinamas agresyvumas kartais pasireiškia ir destruktiviu elgesiu, staigiais nevaldomo pykčio protrūkiais (Navaitis 2001, 60). R. Žukauskienės (2007) teigimu, agresija yra elgesys, kuriuo vykdomas fizinis arba žodinis smurtas kito žmogaus atžvilgiu, taip pat akcentuojama, kad vaikai, kuriuos tėvai baudžia fiziškai, kurie žiūri filmus apie smurtą ir prievartą, kurie žaidžia su agresyviais vaikais, elgiasi agresyviai daug dažniau negu vaikai, neturintys tokios patirties.

3. *Silpnavalis paauglys* – mokymasis ir dalyvavimas mokyklos gyvenime ir veikloje reikalauja pastangų. Paaugliai tinkamai elgiasi ir mokosi tik tada, kai yra pakankamai nuosekliai kontroliuojami. Jei tėvų, pedagogų, socialinės aplinkos kontrolė susilpnėja, silpnavalis paauglys pradeda nesilankyti mokykloje, ar šeimoje nustatytos tvarkos, nerūpestingai atlieka užduotis, daug laiko skiria nereikalaujančioms pastangų pramogoms (Navaitis 2001, 66).

4. *Demonstratyvus paauglys* – paaugliai siekia dėmesio ir pripažinimo, tačiau, kaip ir suaugusieji, jie ne visada pasirenka tinkamus būdus šiam siekiui įgyvendinti – bando nustebinti aplinkinius neįprasta apranga, šokiruojančiais poelgiais, kaprizais (Navaitis 2001, 66). Toks elgesys mokykloje sukelia konfliktines situacijas su mokytojais, mokiniais.

Kiti mokslininkai R. Civinskas, V. Levickaitė ir I. Tamutienė (2006) taip pat akcentuoja paauglystėje kylančias problemas, anot jų, paauglystė pasižymi sudėtingais raidos tarpsnio ypatumais, lemiančiais siekį maištauti, savęs ieškojimą, nepaklusimą autoritetams, kad daro didelį poveikį vengimui lankyti mokyklą. Asmeninės mokinių savybės – nepastovumas, lengvabūdiškumas, neatsakingumas, tingumas – lemia sunkumus mokykloje, ypač – bendravimo su mokytojais, tai turi tiesioginį poveikį mokyklos nelankymui.

Vadinasi, paauglystė itin sudėtingas laikotarpis, todėl tinkamas mokytojo elgesys su problematišku paaugliu gali sušvelninti konfliktines situacijas, išspręsti bendravimo problemas.

1.2. Bendravimo ugdymas mokykloje

Ugdymo sąvoka traktuojama plačiąja prasme, tai yra ja apibendrinamos dalinės lavinimo (išmokimo, išsilavinimo, kompetencijų kokybės), auklėjimo (išsiauklėjimo, vertybių internalizavimo), mokymo (dėstymo, mokymosi), ugdytinių veiklos (pažintinės, visuomeninės, darbinės, meninės, sportinės ir kt.), etoso (vertybinės aplinkos, bendravimo, santykių) sąvokos. Šiomis sąvokomis nusakomi reiškiniai ugdymo realybėje yra persipynę, tačiau diferencinės diagnostikos požiūriu jie turi būti aiškiai atskirti, nes kiekvienas iš jų yra savarankiškas diagnozavimo objektas ir siejamas su skirtinga diagnozavimo technologija (Bitinas 2002, 6).

L. Jovaišo (2002) teigimu, ugdymas – asmenybę kuriantis žmonių bendravimas sąveikaujant su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis. Ugdymo sąveikos apimtis didelė; ji apima auginimą, švietimą, mokymą, lavinimą, auklėjimą, formavimą. Ugdymas vyksta derinant veiklą, bendravimą, bendradarbiavimą, santykius ir sąveiką (Jovaiša 2002).

Pagrindinis pedagoginio bendravimo bruožas – lygiateisės partnerystės santykiai, kurie neleidžia, kad vaiku būtų manipuluojama (Kontautienė, 2006, 65). R. Kontautienės teigimu (2006), sėkmingo bendravimo pamatas yra tarpusavio supratimas. Akcentuojama, kad svarbu pastebėti žmoguje visas gerąsias savybes, nes tokia nuostata padeda pajusti vertę, išlikti pačiu savimi. Pagarbos tarp sąveikaujančių narių buvimas sąlygoja meilės žmogui atradimą ir vystimąsi (Kontautienė, 2006, 66). Tarpusavio supratimą sudaro pagarbos ir meilės vertybės.

Į pedagoginio bendradarbiavimo turinį gali įeiti ir domėjimasis vaiko asmenybės branda, jo gyvenimu namuose, santykiais su draugais, mokytojo ir mokinio veiklos vertinimas pamokoje (Kontautienė, 1994). Tarp mokinio ir mokynių susiklosto dalykiniai santykiai. Mokinys, perimdamas ugdymo turinį, kurį sudaro žinios, mokėjimai, įgūdžiai, kartu perima ir pažinimo metodus, mąstymo stilių, suvokia pasaulį, kuriame jis gyvena (Vaitkevičius, 2008, 158).

Išskiriama žmonių tarpusavio sąveikos, dorovinio auklėjimo problema, kuri aktuali mokykloje organizuojant ugdymo procesą. Itin svarbu, kad aktyviai bendrautų mokiniai ir mokytojai, kad būtų apipusė dinamiška sąveika. J. Vaitkevičiaus (2008, 201) teigimu, žmonių tarpusavio sąveika, kurios vienas svarbiausių raiškos būdų yra bendravimas, lemia žmogaus, kaip asmenybės, susiformavimą. Mokyklų praktikoje ir pedagogikos teorijoje mokytojų ir mokinių sąveika, jos būdai tiriami ir apibendrinami nepakankamai, nes visas dėmesys sutelktas į veiklą, darbą (dažnai tik mokytojo) (Vaitkevičius, 2008, 201). Vadinasi, ugdymo procese mokinio ir mokytojo bendravimas yra subrendusios ir bręstančios asmenybės sąveika, kuri neatsiejama.

Pedagogui būdingų savybių visumą J. Vabalas-Gudaitis suskirstė į tris grupes: sugebėjimas užmegzti santykius su mokiniais (komunikatyvumas); kūrybiškumas, iniciatyvumas; organizaciniai sugebėjimai; vaiko sielos, jo vidinio pasaulio supratimas ir sugebėjimas paveikti jo

jausmus (cit. iš Vaitkevičius, 2008, 203). Vadinasi, mokytojas gali ugdyti pedagogui būtinas savybes ir gerinti bendravimą mokykloje.

Mokslinėje literatūroje pateikiama daug skirtingų bendruomenės apibrėžimų. Mokslininkai įvairiais aspektais (klasikiniu, valstybiniu – administraciniu, tautiniu – patriotiniu, šiuolaikinės vietos bendruomenės) analizuoja bendruomenės sąvoką, išskirdami jos bruožus, funkcijas, uždavinius. Esama gana skirtingų bendruomenės apibūdinimų ir vertinimo aspektų.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne bendruomenė apibrėžiama kaip istoriškai susiformavusi grupė žmonių, susijusių tarp savęs gamybiniais santykiais. Išskiriama pirmykštė bendruomenė, genetinė bendruomenė, kaimo bendruomenė (DLKŽ, 2000).

Sociologijos žodyne pateikiamas toks bendruomenės apibūdinimas: „bendruomenė – šeimų ir žmonių grupė, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, bendruomenė turi vieningas tarnybas, įstaigas, interesus ar geografinį artumą“ (Leonavičius, 1993, 278).

Mokslininkės G. Kvieskienės (2005) teigimu, bendruomenė plačiąja prasme – tam tikra žmonių grupė, kuri siekia bendro tikslo. Šis tikslas, ypač artimiausiose bendruomenėse, glaudžiai susipina su šeimos gyvenimu, nes yra susijęs su bendromis nuostatomis, gerovės kūrimu, savitarpio pagalba ir pan. Socialiniuose moksluose bendruomenė suprantama kaip tapatybės ir bendrumo jausmas, kuris atsiranda priklausant tam tikrai vietai, organizacijai ar socialinei grupei. Mokslininkė pabrėžia, kad bendruomenei būdingas socialinis bendradarbiavimas, kuris sukelia bendrumo ir bendruomeniškumo jausmus. Autorė bendruomenę siūlo analizuoti tokiais aspektais: kaip geografinė teritorija; kaip įvairių tarpusavio santykių dermė; kaip tam tikrų savybių ir santykių apibūdinimas.

Nagrinėjant bendruomenės prasmę, galima išskirti emocinę jos reikšmę, kuri išreiškiama bendruomenės narių tarpusavio santykių tipu bei kitais bendruomeniškumo požymiais. Svarbiausi bendruomeniškumo bruožai kyla iš bendruomenės narių tarpusavio (asmeninio ir socialinio) saito prigimties: moralinė vienovė (pasitikėjimo sąlyga); bendravimas, jo intymumas; giminingumas (pagal kilmę, ar kraują, bendrystę); bendradarbiavimas (siekimas bendro tikslo, materialinių ir kultūros vertybių); uždarumas. Šie bendruomeniškumo bruožai yra išvesti iš klasikinės bendruomenės (Gemeinschaft) sampratos. Kaip teigia, V. Šlapkauskas (2011), klasikinės bendruomenės samprata yra idealus socialinės organizacijos formos modelis.

Mokykloje plėtojami mokinių ir mokytojų santykiai. G. Kvieskienės (2003) teigimu, mokyklos bendruomenė yra dinamiška, kuri priklauso nuo greitai besikeičiančių principų grupė, kurios dinamiškumas sąlygojamas bendruomenės narių, jų tarpusavio santykių.

Tuo tarpu R. Dukynaitė (2002) analizuoja mokyklos bendruomeniškumą, ji pabrėžia, kad pirmiausia moksleiviams ir pedagogams ypač svarbu suprasti vieniems kitus, bendrauti, padėti, kurti pagarbius tarpusavio bendravimo ir bendradarbiavimo santykius, nes tai stiprina socialinius

įgūdžius, formuoja vertybės. Ugdymo procese tampa svarbūs mokymasis kartu, mokymasis vienu iš kitų ir vienas kito mokymas, bendri kelių moksleivių ir jų grupių darbai, mokomieji projektai, bendros kolektyvinės užduotys ir ugdymo proceso momentai (Dukynaitė, 2002, 89).

A. Ukanienės (2003) teigimu, bendravimas – mūsų gyvenimo pagrindas. Bendravimo metu įgyjame išminties, patyrimo, pasidaliname emociniu krūviu, realizuojame save, siekiame įvairiausių bendrų tikslų. Bendravimo įgūdžiai leidžia užmegzti ir išlaikyti draugiškus ryšius su aplinkiniais, išklaudyti kitus ir tiksliai išreikšti savo mintis, suprasti kito jausmus ir elgesio motyvus.

V. Targamadzės (2013) teigimu, pamatinis ugdymo dalykas yra vertybės, kurios tiesiogiai susijusios su metodologine ugdymo prieiga, tautos kultūra. Ugdymo sistema susidedanti iš esminių parametrų: tikslų, ugdymo veikėjų, turinio, metodų, formų.

Mokytojui, kaip ir kiekvienam, kurio darbas susijęs su žmonėmis, reikalingi geri bendravimo įgūdžiai. Geram mokytojui būdingas gebėjimas užmegzti ir palaikyti psichologinį ryšį, mokėjimas išklaudyti, konstruktyviai elgtis konfliktinėse situacijose. J. Almonaitienės (2004) teigimu, bendravimas yra daugialypis reiškinys, todėl skiriamos įvairios bendravimo rūšys, sudėtinės dalys ir aspektai. Tarpasmeninis bendravimas – toks, į kurį įsitraukia ne mažiau kaip du žmonės. Svarbiausia tarpasmeninio bendravimo aspektai – tai tarpusavio suvokimas (socialinė percepcija), keitimasis informacija (komunikacija), tarpusavio sąveika (socialinė interacija) ir santykiai (Almonaitienė, 2004). Kalba – ženklų Sistema, žmonių bendravimo ir mąstymo priemonė; kalbėjimas – kalbos ženklų sistemos, realizacija, kalbos vartojimas. Mąstymą su kalba (ir kalbėjimu) sieja glaudūs ryšiai. Kalba – minčių formavimo ir formulavimo, minčių realizavimo priemonė ir būdas. Kalba yra ir minčių priėmimo priemonė. Būtent kalba mintis padaro prieinamas kitiems. Kalbėdami žmonės supranta vieni kitus, nes jų vartojami žodžiai ir sakiniai žymi tuos pačius objektus, objektų klasę, tuos pačius reiškinius (Daukšytė 2010).

Efektyvi komunikacija – dvipusis procesas su grįžtamu ryšiu. Išskiriamos šešios efektyvios komunikacijos organizacijoje bruožai: palankios ir atviros komunikacijos sąlygos, etikos normų laikymasis, tarpkultūrinės komunikacijos skirtumų paisymas, efektyvus naujausių technologijų pritaikymas, darnios komandos susiformavimas, rašytinės komunikacijos kokybė. Kiekvieną ir jų galima trumpai aptarti. Palankios ir atviros komunikacijos sąlygos – susiklosto esant palankiam organizacijos klimatui. Organizacijos klimatas – psichologinė organizacijos kokybė, atspindinti bendrą darbuotojų savijautą, jų emocines būsenas organizacijoje. Etikos paisymas komunikacijoje yra etikos normų laikymasis, nes vieno individo veiksmai gali turėti įtakos kito individo veiklai. Tarpkultūrinė komunikacija – keitimasis informacija procesas tarp skirtingų kultūrų individų. Efektyvus naujausių technologijų pritaikymas – informacinių

technologijų naudojimas ir pritaikymas darbe, tai sąjungininkas atliekant svarbias užduotis. Darnios komandos sutelkimas – pagrindinis vadovo tikslas yra suburti profesionalią ir darnią komandą organizacijos tikslams realizuoti. Rašytinės komunikacijos kokybė – standartizuoti laišškai, raštai, įsakymai.

Sklandžiai komunikacijai gali trukdyti komunikacijos barjerai. Komunikacijos barjeras, tai bet kuri kliūtis, iškreipianti informaciją arba trukdanti individams ar grupėms suprasti vienam kitą (Baršauskienė, 2007). Pasak J. Almonaitienės (2004) galima lavinti žodinio ir nežodinio bendravimo įgūdžius, išmokti susikurti įvaizdį ir prisistatyti, bet nenulemia sėkmės bendraujant su aplinkiniais. Tai priklauso didele dalimi nuo žmogaus nuostatų, vertybių, požiūrio į kitus. Geranoriškumas, pasitikėjimas, pagarba kito žmogaus apsisprendimo laisvei, gebėjimas toleruoti kitokį požiūrį, sąmoningas nusiteikimas dėti pastangas geresnių tarpusavio santykių yra kertiniai akmenys, be kurių nepavyksta sukurti prasmingo, stabilaus ir efektyvaus bendravimo su aplinkiniais.

V. Baršauskienės (2007) teigimu, norėdami komunikuoti efektyviai, reikia pažinti save, turėti savo nuomonę ir požiūrį į įvairius dalykus bei drąsiai ją reikšti. Taip pat reikia gerbti, geranoriškai vertinti komunikavimo parerį, sugebėti įsiklausyti bei stengtis suvokti tikrąją informacijos reikšmę. Mokslininkė V. Baršauskienė (2007) įvardija tokias komunikacijos efektyvumo mažėjimą sąlygojančias priežastis: žmonės yra linkę grupuotis į tam tikras grupes, dažniausiai vadovaujasi pirmuoju įspūdžiu, nepasitiki žmonėmis, labia kritiškai vertina žmones, pervertina tuos, kurie panašūs į juos būdo bruožais, gyvenimo ar veiklos stiliumi, neskiria pakankamai dėmesio tarpusavio santykiams, dėl laiko stokos paviršutiniškai vertina informaciją.

V. Baršauskienė (2007) teigia, jei pranešimo siuntėjo ir gavėjo gyvenimo patirtis labai skiriasi, bendravimas sudėtingėja. Amžius, išsilavinimas, lytis, socialinė padėtis, kultūrinė padėtis, temperamentas, sveikata, grožis, populiarumas, religija, politiniai įsitikinimai, trumpalaikis nuotaikos pokytis – visa tai gali atskirti asmenį nuo kito ir padaryti tarpusavio santykius labai sudėtingus.

A. Petruolytės (2003) teigimu, paauglio išgyvenimai, savijauta priklauso nuo mokytojų ir mokinių santykių, nuo mokytojo pasirinkto vadovavimo stiliaus.

L. Jovaiša (2001) akcentuoja, kad pedagoginis darbas turi prasidėti bendravimu ir juo baigtis ir išskiria tokius bendravimo būdus:

1. Žvilgsnio ir šypsenos kontaktas;
2. Pasisveikinimas;
3. Lengvi – sunkūs ir malonūs – skaudūs santykiai;
4. Betarpiškas arba tarpinis keitimasis žiniomis;

5. Skatinimas kaupti pažintinę ir praktinę patirtį;
6. Grįžtamąją informaciją – kontrolę;
7. Kontrolės padarinių bendras išgyvenimas;
8. Palaikymas nesėkmės atvejais ir kt.

Vadinasi, bendravimo būdų yra įvairių, mokiniai ir mokytojai gali tobulinti bendravimo įgūdžius ugdymo įstaigoje.

Š. Nagrockaitės (2013) teigimu, galima išskirti auklėjimo struktūros pagrindinius struktūrinius elementus: auklėjimo dalyviai (auklėtojai ir auklėtiniai); auklėjamo tikslas, auklėjamasis bendravimas, auklėjimo priemonės, auklėjimo metodai, auklėjimo sąlygos, auklėjamoji aplinka.

V. Baršauskienė (2010) socialinį bendravimą skiria į dvi formas:

1. *Tiesioginis* – bendravimas „akis į akį“, susitikus su kitais asmenimis „čia ir dabar“.
2. *Netiesioginis* – bendravimas raštu, telefonu, internetu arba naudojantis kitomis ryšio priemonėmis.

Abi bendravimo formos būdingos mokiniams ir mokytojams. Bendravimo turinys skiriamas į dalykinį ir asmeninį bendravimą. Dalykinis bendravimas – nukreiptas į profesinių tikslų siekimą, darbo užduočių vykdymą. Jam būdingos santūresnės emocijos, formalesnis stilius. Asmeninis bendravimas – juo siekiama patenkinti asmeninius poreikius (Baršauskienė 2010, 29). Jis mažiau formalus, leidžiantis labiau atsiskleisti, laisviau reikšti emocijas (asmeniniame bendravime tai pageidautina, kitaip aplinkiniams sudaromas formalus, šalto žmogaus įspūdis).

Pedagogo pašaukimas – rengti vaikus gyvenimui, apginkluoti juos gebėjimais jaustis laimingiems ir konstruoti savo asmeninę laimę priimant visą atsakomybę už asmeninį gyvenimą (Щуркова, Павлова, 2004).

L. Bobrova (2009) analizuoja laimingo vaiko ugdymą mokykloje, mokslininkės teigimu, pedagogas lemia savo ugdytinių laimę praplėsdamas jų vertybių orientacijų erdvę, palikdamas jiems įvairiapusį pasaulio suvokimą, suteikdamas gyvenimo objektams potencialių laimės veiksnių vaidmenį (Bobrova, 2009, 7).

J. Lakio, S. Ignatavičiaus, T. Poklad ir kt. (1996) teigimu, mokytojai patys turi suprasti, kaip svarbu racionaliai ir pozityviai elgtis konfliktinėse situacijose bei mokyti savo auklėtinius partnerystės sąveikos, gebėjimo derinti individualius ir klasės bei mokyklos bendruomenės interesus, mokytojų bendravimo ir bendradarbiavimo meno.

Malonūs, palaikantys ir draugiški tarpusavio santykiai tarp mokinių ir mokytojų yra didžioji dalis teigiamo mokyklos klimato, kuris lemia gerą mokinių savijautą, mokymąsi.

Apibendrinant galima teigti, kad itin didelę reikšmę turi pastangos bei dėmesys bendravimo ugdymo tobulinimui, labai naudinga stebėti ir kritiškai vertinti bendravimo procesus, stebėti kylančias problemas ir spręsti jas taikant socioedukacines veiklas.

1.3. Socioedukacinė veikla ir socialinio pedagogo vaidmuo mokykloje

Socioedukacinė veikla – yra kompleksinė veikla, kuri apima individo ugdymą, lavinimą, rūpinimąsi juo, pagalbą žmogui socializacijos procese, kad pats asmuo galėtų lengviau adaptuotis visuomenėje ar tinkamai spręstų savo problemas (Šereivienė, Žydžiūnaitė, 2005).

Socioedukacija yra sudurtinis žodis, kuris sudarytas iš dviejų sąvokų – „socialinis“ ir „edukacija“. *Sociologijos žodyne* šios sąvokos aiškinamos taip: *socialinis* – visuomenės, visuomeninis; susijęs su socialine sfera, kitas žodis *edukacija* – auklėjimas, lavinimas, švietimas.

Socioedukacinis darbas pageidauja pokyčių, asmenybę reikia ugdyti, o tam reikalinga edukacinė veikla. Edukacinėje veikloje didelę reikšmę turi ugdytinio aplinka, jo psichinių procesų dinamika, asmenybės kultūrinė terpė ir dorovinės nuostatos bei jų formavimas (Štuopytė, 2011, 9). Visi išvardinti elementai svarbūs ugdymui, kuris būtų pilnavertis.

I. Jonutytė (2006) analizuoja kokios veiklos savanorius labiausiai skatina tęsti socioedukacines veiklas, išskiriamos įvairios veiklos, pavyzdžiui, išvykos, skirtos susipažinti su kitų Lietuvos ir užsienio savanorių patirtimi, galimybė dalyvauti įvairiuose kursuose, pagyrimai, padėkos. Savanorių skatinimo priemonių vertinimas leidžia teigti, kad veiksmingiausios ne materialinės skatatinimo formos, o tos, kurios sudaro sąlygas asmeniniam tobulėjimui bei padeda kelti profesinę kompetenciją, užtikrina sąlygas ugdymui ir saviugdai (Jonutytė, 2006, 101).

Socioedukacinis darbuotojas yra įvairių sričių (teisės, medicinos, švietimo ir kt.) žinovas, specialistas. Jo kompetencijos įvairios, kas leidžia jam kompetetingai spręsti iškilusias kliento problemas. I. Leliūgienės ir V. Vaišnoraitės (2007, 160) teigimu, socioedukaciniam darbuotojui būtinos tam tikros asmeninės savybės, pavyzdžiui, meilė žmogui, gebėjimas bendrauti, empatiškumas, tolerancija, kūrybiškumas, lankstumas, organizaciniai gebėjimai ir bendruomenės narių pagarba.

Mokslininkės I. Leliūgienės (2003) teigimu, atviros mokyklos struktūroje atsiranda nauji ugdytojai – socialiniai pedagogai, kurių veikla remiasi socioedukacinės pagalbos asmenybei ir šeimai principu. Atviros mokyklos veiklos pagrindu tampa pedagoginės kompetencijos, tėvų edukacinės kultūros ugdymas, tėvų ir vaikų įtraukimas į visuomeninių organizacijų kultūrinę laisvalaikio veiklą.

G. Kvieskienės (2003) teigimu, mokyklos socialinis darbuotojas yra pedagogų komandos narys, kuris dirba kartu su mokyklos administracijos darbuotojais, mokytojais, vadovais, psichologais, auklėtojais, logopedais, kitais mokyklos darbuotojais. Išskiriamas pagrindinis socialinio pedagogo profesinės veiklos tikslas – vaiko gerovės siekimas, ankstyvoji

prevencija, socialinių įgūdžių ugdymas, vaikui reikalingų socialinių paslaugų suteikimas, sudarant prielaidas sėkmingai augančio žmogaus socializacijai ir pilietinei brandai (Kvieskienė, 2003, 74).

Socialinis pedagogas kaip socialinio darbo subjektas, yra pagalbos teikėjas vaikams, paaugliams, jų šeimai, pagal galimybes ginantis jų teises bei primenantis pareigas, padedantis jiems augti, mokytis, tobulėti asmenybiškai ir socialiai (Kučinskas, Kučinskienė, 2000, 168).

Socialinio pedagogo darbe individualus socialinis pedagoginis darbas supratamas kaip ilgalaikio ar trumpalaikio kontakto užmezgimas, paremtas pasitikinčiu ir produktyviu bendravimu, kuris padeda ugdytiniui, jo šeimai suvokti aplinkybes, situaciją, kurioje jie atsidūrė bei organizuoti aktyvius veiksmus sprendžiant problemą (Misiukevičienė, 2009, 24).

Socialiniai pedagogai – vaiko gerovės sergėtojai ir vaiko advokatai – siekia apsaugoti tuos, už kuriuos atsako, t.y. mažiausius ir silpniausius piliečius (Kvieskienė, 2003, 70). Vadinasi, socialiniai pedagogai gina mokinių interesus.

Socialinio pedagogo veikla apima labai plačią sritį, pradedant individualia pagalba sprendžiant konfliktus, kritines situacijas, vaiko ir suaugusiojo teisių gynimu, praktiniu rūpinimusi dėl vaiko fizinės, psichinės sveikatos išsaugojimo, grupinės ir laisvalaikio veiklos organizavimu. Mokslininkės I. Leliūgienės (2003) teigimu, socialinio pedagogo veiklą tikslinga remtis trimis psichologijos kategorijomis – veikla, bendravimu (kaip socialinė – pedagoginė tarpusavio sąveika) ir asmenybe.

Išskiriamos trys socialinio pedagogo profesinės veiklos lygiai:

1. Vykdytas (kopijavimas kitų veiklos pavyzdžių);
2. Planavimas (veiklos vykdymas pagal savo supratimą nežiūrint į aplinkybes);
3. Projektavimas (veiklos vykdymas, remiantis sisteminiu jos supratimu) (Leliūgienė, 2003).

Kiekvienas socialinio pedagogo veiklos lygis itin svarbus, nes realizuojamos tam tikros funkcijos, pavyzdžiui: diagnostinė, planavimo, organizacinė, komunikacinė, skatinamoji, vertinanti ir pan.

O. Misiukevičienė (2009) išskiria septynis pagrindinius socialinio pedagogo darbo principus:

1. *Individualumas* – kiekviena asmenybė skirtingai išreiškia savo jausmus bei sunkumus, todėl svarbu ieškoti būdų iškilusioms problemoms spręsti.
2. *Empatija* – teikiant socialinę pagalbą svarbu įsijausti į kito žmogaus emocinę būseną.
3. *Pasitikėjimas* – socialinio pedagogo bendravimas su vaiku turi būti nuoširdus ir atviras, keliantis vaikui pasitikėjimą.

4. *Neteisimas ir nesmerkimas* – socialinio pedagogo pareiga neteisti, o suprasti ir pajusti žmogaus išgyvenimų sunkumus bei kartu ieškoti galimybių ir išeičių.

5. *Nuoširdus žmogaus priėmimas* – kiekvienas vaikas yra individualybė, turinti savų fizinių ir dvasinių poreikių, todėl socialinis pedagogas turi priimti vaiką tokį, koks jis yra iš tikrųjų, tuomet socialinė pagalba bus efektyvesnė.

6. *Žmogaus apsisprendimo pripažinimas* – socialinio pedagogo darbo esmė – padėti ugdytiniui atrasti geriausią problemos sprendimo būdą, jis turi pripažinti ugdytinio apsisprendimą.

7. *Profesinės paslapties išlaikymas* – socialinis pedagogas turi užtikrinti konfidencialumą apie vaiko problemą. Informacija apie socialinių problemų turintį mokinį kaupiama kiekvienam vaikui užvestoje asmens byloje. Byloje sukaupia informacija yra apie mokinio asmens kortelę, lankomumą, elgesį, pagalbos planas, mokytojų pranešimai, paaiškinimai ir kt (Misiukevičienė, 2009, 26).

Vadinasi, socialinis pedagogas privalo vadovautis septyniais socialio pedagogo darbo principais, kurie palengvina bendravimą ir darbą su mokiniu.

G. Kvieskienė (2003) akcentuoja socialinio pedagogo penkis pagrindinius veiklos uždavinius: sudaryti optimalias sąlygas pozityviai vaikų socializacijai; planuoti ir organizuoti socialinę pedagoginę pagalbą ugdytiniui; inicijuoti ir koordinuoti socialinius projektus institucijos viduje ir bendruomenėje; organizuoti darbą mikrosociume ir makrosociume (aktyvus dalyvavimas visuomenės socialinėse iniciatyvose ir projektuose, tarptautiniai projektai); tobulinti profesinę veiklą. Socialinis pedagogas nuosekliai turi vykdyti iškeltus uždavinius, kad būtų pasiekti geriausi rezultatai bendraujant su mokiniais ir išspręstos kylančios problemos.

V. Kučinskas, R. Kučinskienė (2000) analizuoja socialinio pedagogo funkcijas švietimo įstaigoje. Išskiriamos 5 socialinio pedagogo funkcijos švietimo įstaigoje. Pirmiausia socialinis pedagogas dirba su asmeniu (individualus darbas) – vaiku, tėvais, teisėtais vaiko atstovais, mokytojais bei kitais švietimo ar globos įstaigose dirbančiais specialistais. Socialinis pedagogas įvertina ir padeda spręsti problemas, susijusias su įvairiais vaikams kylančiais sunkumais (Kučinskas, Kučinskienė, 2000, 184). Antra, socialinis pedagogas padeda tėvams prisidėti prie vaikų ugdymo, suprasti ir priimti jų poreikius, geriau suprasti savo teises ir pareigas. Trečia, padeda švietimo įstaigos personalui. Ketvirta, socialinis pedagogas privalo palaikyti ryšius su bendruomene ir įvairiomis institucijomis. Penkta – organizuoja socialinių paslaugų teikimą vaikui. Vadinasi, socialinio pedagogo funkcijos mokykloje itin svarbios ir reikšmingos.

I. Leliūgienė (2003) išskiria 6 socialinio pedagogo vaidmenis (žr. pav. 1). Socialiniam pedagogui tenka pajusti įvairius socialinius vaidmenis ir keisti juos darbo metu, priklausomai nuo situacijos ir sprendžiamos problemos pobūdžio.

Vaidmuo	Veikla
<i>Tarpininkas</i>	Jungianti grandis tarp asmenybės ir socialinių tarnybų.
<i>Interesų gynėjas</i>	Teisėtų asmenybės interesų gynyba.
<i>Bendros veiklos dalyvis</i>	Žmogaus socialinės iniciatyvos, gabumų vystymasis, veiklos pačiam spręsti savo problemas vystymas.
<i>Dvasinis vadovas</i>	Socialinė globa, rūpestis moralinių ir bendražmogiškųjų vertybių formavimu.
<i>Socialinis terapeutas</i>	Pagalba asmenybei bendradarbiaujant su atitinkamais specialistais, sprendžiant konfliktines situacijas.
<i>Ekspertas</i>	Ugdytinio teisių gynimas, leistino kompetentingo pedagoginio įsiterpimo sprendžiant jo problemas nustatymas.

1 lent. Socialinio pedagogo vaidmenys pagal I. Leliūgienę (2003, 389).

Išanalizavus 1 lentelę galima teigti, kad ne kiekvienas žmogus gali būti tinkamas socialinio pedagogo darbui.

V. Šlapkausko (2011, 121) teigimu, žmonės bendradarbiauja, siekdami bendro tikslo – kurdami ir įgyvendami materialines gėrybes ir kultūros vertybes. Jos pasiekiamos tik veikiant drauge (bendrai ir sutartinai). Taigi, kalbama apie socialinę žmonių sąsają, atsirandančią dirbant jiems kartu. Ši sąsaja pagrįsta tarpusavio pasitikėjimu, įgyvendinamu skirtingomis formomis: organizaciniais, teisiniais, draugystės santykiais.

Pagrindinis pedagoginio bendravimo bruožas – lygiateisės partnerystės santykiai, kurie neleidžia, kad vaiku būtų manipuluojama. Mokytojas – ne žinių perteikėjas, o pirmiausia vaiko konsultantas, pagalbininkas (Černius, 1992).

Pedagoginis bendradarbiavimas sudaro daugelio žymių pedagogų sėkmingo pedagoginio darbo su mokiniais pagrindą. Daugybės tyrimų duomenys (Jonson, Kagen, 1998; ir kt) rodo, kad bendradarbiaujant pasiekama kur kas geresnių rezultatų: geresnis pažangumas ir produktyvumas; ilgesnė aktyvaus mokymosi trukmė; aukštesnio lygio kritinis mąstymas; teigiamas požiūris į mokslą; geresnė mokymosi motyvacija; labiau toleruojami skirtumai tarp žmonių; geresnis savęs vertinimas; tobulėja bendravimo įgūdžiai (vadovavimo, konfliktų sprendimo ir kt.).

Pedagoginio bendradarbiavimo būtina siekti per teigiamų emocijų mokymosi procese skatinimą (Grendstad, 1996). Puiki, džiugi nuotaika gerina darbingumą, didina pasitikėjimą

mokytoju. Tokiu būdu gaunamą iš mokytojo informaciją mokiniai priima kaip būtiną ir reikalingą, stengiasi įveikti mokymosi sunkumus.

Bihevioristai svarbiausia priemone, padedančia keisti nepageidautiną elgesį, laikė pastiprinimą. Pastiprinimas – tai apdovanojimas ar kitoks paskatinimas, skiriamas už tokį elgesį, kurio norima sulaukti ir ateityje. F. B Skinner (cit. iš Almonaitienė 2004, 27) siūlo laikytis penkių taisyklių:

1. Pagirti ir apdovanoti už pageidautinus poelgius, kuo tiksliau įvardijant, už ką.
2. Paskatinimo nereikia atidėti metų pabaigai, tai daryti reikia tuojau pat.
3. Kelti tokius tikslus, kuriuos įmanoma pasiekti; daug mažų pergalių labiau skatina eiti pirmyn, nei viena didelė.
4. Nepamiršti neapčiuopiamų dalykų; parodant dėmesį, kartais galima pradžiuginti labiau, nei įteikiant premiją.
5. Negailėti staigmenų – nelauktai gautas apdovanojimas ar pagyrimas paperka labiau nei tas, kurio iš anksto tikimės.

G. Martinkienė, V. Gudonis, L. Radzevičienė (2005) straipsnyje „Pedagogų kompetencijų vertinimas mokinių aktyvinimo ugdant rašytinę kalbą aspektu“ įvardija, kad pedagoginė kompetencija yra gebėjimas objektyviai vertinti ir daryti teisingus sprendimus, iniciatyvumas (papildoma pagalba ugdytiniams ir kt.), gebėjimas tvarkyti dokumentaciją, punctualumas, aukšta kalbos kultūra, savitvarda, pusiausvyra (gebėjimas išlikti ramiam, esant stresinėms situacijoms), patikimumas (pareiagingumas ir kt).

Atlikta mokslinės literatūros analizė leidžia konstatuoti, kad pasirinkus tinkamus bendravimo būdus, taikanat įvairesnes saviraiškos formas, socioedukacines veiklas ir jas tobulinant galima formuoti atsakingą, komunikabilų mokinį, gerinti santykius tarp mokytojų ir mokinių.

2 skyrius. MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ BENDRAVIMO ĮGŪDŽIŲ TOBULINIMO, TAIKANT SOCIOEDUKACINES VEIKLAS TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodologija

Siekiant išsiaiškinti mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius, atliktas kiekybinis tyrimas. Tyrimo duomenys apdoroti, naudojant kompiuterinę programą SPSS (Statistical Package for Social Science) ir Microsoft Excel 2013. K. Kardelis (2002), remdamasis Krathwohl (1993) teigia, kad kiekybinius tyrimus tinka naudoti atrastiems dėsniams, modeliams, teorijoms patvirtinti. Be to, pasak T. Bilevičienės ir S. Jonušausko (2011) kiekybiniai tyrimai atliekami, kai reikia gauti tikslus, statistiškai patikimus duomenis, bei remiantis moksliniais metodais sudaroma imtis, žmonės atsako į klausimus ir nustatomas jų atsakymo dažnis bei kitos statistinės atsakymų charakteristikos. Pasirinktas kiekybinis tyrimas, nes tyrinėja populiacijas, todėl nereikia tyrinėti atskirų atvejų. K. Kardelis (2002) remdamasis M. D. Gall, W. R. Borg, J. P. Gall (1996) kiekybinis tyrimas struktūrizuotas, kruopščiai suplanuotas duomenų rinkimas. R. Prakapas ir T. Butvilas (2011) remdamasis Židžiūnaite, Luobikiene (2006) anketa – tai galimybė greitai ir lengvai surinkti duomenis. Kiekybinis tyrimas pasirinktas atsižvelgiant į problemos paplitimo mastą, respondentų gausą ir prieinamumą. Kadangi problema yra aktuali, tai tyrimas suplanuotas iš anksto, iškelti klausimai ir hipotezė, kurią siekta įrodyti. Būtent kiekybinis tyrimas labiausiai tinka tiriamam reiškiniui analizuoti.

1. Anketinė apklausa: uždari klausimai; anketoje pateikti klausimai siekiant išanalizuoti mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius.

2. Statistinės analizės metodas: demografiniams duomenims aprašyti ir respondentų atsakymų bendrai analizei buvo naudojama Microsoft Excel programa.

Tyrimo instrumentas – uždarų klausimų anketos (1 priedas) sudaryta remiantis mokslo literatūros analize (Leliūgienė, 2003). Visi klausimai suskirstyti į du pagrindinius blokus – informacinį (demografinį) bloką ir diagnostinį bloką.

Tyrimas buvo vykdytas 2015 metų vasario mėnesį. Tyrimo respondentai – mokiniai (9–10 klasių) ir mokytojai. Jie apklausti ugdymo įstaigoje, kuri geografiniu požiūriu patogiausiai prieinama tyrėjui. Tyrime dalyvavo 100 mokinių iš Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir 100 mokytojų iš Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir Balsių pagrindinės mokyklos (Pakruojo rajonas), tyrimui atlikti gautas kiekvieno tyrimo dalyvio žodinis sutikimas ir įstaigos vadovo žodinis leidimas.

Kiekybinis tyrimas atliktas anketavimo metodu. Šis metodas pasirinktas siekiant garantuoti aukštą atsakiusiųjų procentą, tyrimo atlikimo greitį. Iš viso išdalintos 205 anketos

(sugrįžo 200 anketų), tyrime dalyvavo 100 mokinių (9–10 klasių) iš Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir 100 mokytojų iš Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir Balsių pagrindinės mokyklos. Tyrėjas pats atliko visas apklausas ir dalyvavo klausimynų pildymo metu, todėl respondentams buvo pakomentuoti visi klausimai ir atsakyta į kylančius klausimus. Peržiūrėjus surinktas anketas 5 mokinių anketos atmetos dėl pildymo nenuoseklumo (praleista daug klausimų, anketa neužpildyta iki galo), todėl tokie duomenys nenaudingi tyrimui ir negali būti lyginami bei analizuojami.

Siekiant užtikrinti kuo tikslesnius duomenis, buvo atliktas kokybinis tyrimas 2015 m. vasario mėnesį. Apklausti 6 Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos vaikų tėvai. Jiems buvo užduoti 8 klausimai pagal iš anksto sudarytą klausimyną. Respondentai trumpai buvo supažindinti su tyrimu. Tyrimu siekiama apibendrinti gautus anketinės apklausos rezultatus ir apžvelgti tėvų nuomonę, požiūrį į mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius, jų gerinimo galimybes.

Kaip jungiamoji kiekybinio tyrimo grandis buvo atliktas kokybinis tyrimas, kuris padeda įvairiapusiškai pažvelgti į problemą per unikalią žmogaus patirtį apie tiriamąjį reiškinį. B. Bitino (2008) teigimu, kokybinis tyrimas tai socialinės patirties nagrinėjimo priemonė, pagrindas priimti diagnostinius sprendimus apie pažinimo objektą. Kokybinio tyrimo metodologija įgalina tyrėją tęstinai plėtoti žinias apie situaciją, nes tyrėjas siekia apibūdinti socialinę realybę. Kardelio (2002) teigimu, kokybiniuose tyrimuose pateikiamų pavyzdžių gausa yra siekiama leisti skaitytojui pajusti duomenų prasmę ir suteikti sąlygas susidaryti savo nuomonę. Socialiniuose tyrimuose interviu – tyrėjo pokalbis su tiriamuoju siekiant surinkti tyrimui reikalingos informacijos (Telešienė, 2015). Griežtai struktūruotas interviu remiasi planu, kuriame numatyti, suplanuoti konkretūs klausimai, tačiau tyrimo eigoje tyrėjas gali papildomai užduoti plane neįrašytų klausimų (Telešienė, 2015). Kokybinio tyrimo metodo pasirinkimą lėmė tai, kad kokybiniai tyrimai siekia išsiaiškinti kaip individai suvokia pasaulį, konstruoja socialinę realybę, kaip jų kuriamos prasmės, lemia jų elgesį (Kardelis, 2007).

Šiuo tyrimu siekiama apibendrinti gautus anketinės apklausos rezultatus ir apžvelgti tėvų nuomonę, požiūrį į mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius, jų gerinimo galimybes. Duomenys buvo apdoroti taikant turinio (content) analizės metodą.

V. Žydžiūnaitė (2004) išskiria turinio (content) analizės pagrindines dalis:

- 1) daug kartų skaitomas tekstas;
- 2) remiantis „raktiniais“ žodžiais, išskiriamos manifestinės kategorijos;
- 3) atliekamas kategorijų turinio skaidymas į subkategorijas;
- 4) atliekamas kategorijų ir subkategorijų interpretavimas bei pagrindimas iš teksto išskirtais įrodymais.

Kokybinio tyrimo etika. Tyrimų dalyviams buvo suprantamai paaiškinti tyrimo tikslai ir rezultatai, akcentuojant dalyvavimo savanoriškumo, anonimiškumo principus, bei laisvą respondentų apsisprendimą dalyvauti tyrime.

2.2. Tyrimo imčių charakteristika

Tyrime dalyvavo 100 mokinių iš Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos. Mokiniai mokosi 9–10 klasėje. Jų amžius 15–16 metų. G. Navaičio (2001) teigimu, nuo 11–16 metų kokybiškai keičiasi kognityvinės struktūros, plėtojasi abstraktus ir formalus mąstymas. Tada paauglys išmoksta tinkamai vertinti žodinius teiginius, išmoksta samprotauti apie teiginių sąsajas. Taip pat paauglys analizuoja savo mintis, jausmus, poelgius (Navaitis, 2001, 9). Tyrimo rezultatai rodo, kad apklausos metu dalyvavo daugiau merginų (55,00 proc.) nei vaikinių (45,00 proc.), tačiau skirtumas nėra labai žymus, dėl šios priežasties gauti rezultatai bus lyginami pagal lyties kriterijų. Jų pasiskirstymas pagal lytį pavaizduotas 2 lentelėje.

		Klasė		Iš viso
		9 klasė	10 klasė	
Lytis	merginos	19	36	55
	vaikinai	3	42	45
Iš viso		22	78	100

2 lent. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį ir klasę (proc.)

Rezultatų analizė parodė, kad anketinėje apklausoje daugiausiai dalyvavo 10 klasės moksleivių (78,00 proc.), 9 klasės mokinių buvo 22,00 proc. (žr. 2 lent.). Galima atkreipti dėmesį į tai, kad 10 klasės mokiniai turės pasirinkti mokymosi dalykus, kuriuos tęs 11–12 klasėje, šiam pasirinkimui gali turėti įtakos ir bendravimas su mokytojais. Tolesnėje analizėje, siekiant palyginti gautus duomenis, bus taikomi tik bendri kriterijai.

Anketinėje apklausoje dalyvavo 100 mokytojų iš Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos ir Balsių pagrindinės mokyklos. Galima apžvelgti jų pasiskirstymą pagal lytį, amžių, darbo stažą. Daugiausia dalyvavo moterys – 89,00 proc., vyrų – 11,00 proc. Galima teigti, kad švietimo įstaigoje didžioji dalis dirbančių yra moterys. Švietimo ir mokslo ministerija siekia didinti mokytojų profesionalumą. Valstybinėje švietimo 2013 – 2022 metų strategijoje iškeltas tikslas „pasiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų daugumą sudaro apmąstantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs mokytojai ir dėstytojai“. Siekiant tikslo, numatyta motyvuoti gabius jaunos žmones, ypač vyrus, rinktis mokytojo profesiją, plėtoti kokybiškas švietimo ir ugdymo kryptis, sudaryti galimybes mokytojams ir dėstytojams

nuolat tobulinti kvalifikaciją, skatinti mokytojų ir dėstytojų judumą, pozityvios patirties sklaidą, didinti visuomenės pasitikėjimą švietimu (*Švietimo ir mokslo ministerija*).

	Amžius				Iš viso
	iki 29 m.	30–39 m.	40–49 m.	daugiau nei 59 m.	
Lytis moteris	1	13	56	19	89
vyras	0	0	8	3	11
Iš viso	1	13	64	22	100

3 lent. Mokytojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių (proc.).

Pagal amžiaus kriterijų (žr. 3 lent.) daugiausia apklausoje dalyvavo 40–49 metų. Kiek mažiau respondentų daugiau nei 59 metų (22,00 proc.) turintys asmenys. 30–39 m. apklausoje dalyvavusių buvo 13,00 proc. Mažiausiai apklausoje dalyvavusių iki 29 m. (1,00 proc.). Tyrimo rezultatai rodo, kad mokyklose, kuriose atliktas tyrimas dirba itin mažai jaunų specialistų. Dauguma mokytojų patyrę ir didelį darbo stažą turintys mokytojai. Lietuvos Švietimo Profesinė Sąjunga iškėlė mokytojų ankstesnio išėjimo į pensiją klausimą ir iniciavo derybas su Vyriausybe bei socialiniais partneriais. Šiuo metu norima pailginti išėjimo į pensiją amžių iki 65 metų. Vadinasi, kad absoliuti dauguma mokytojų privalės dirbti daugiau nei 40 metų. Švietimo Profesinės Sąjungos teigimu, sulaukus 50–55 metų mokytojui turi būti sudarytos sąlygos gauti pedagoginę pensiją ir suteikta teisė pačiam spręsti: tęsti pedagoginį darbą ar pasirinkti kokią nors kitą veiklos sritį (*Lietuvos Švietimo Profesinė Sąjunga*). Tokiu būdu būtų sudarytos sąlygos į švietimo sistemą įsilieti jauniems mokytojams ir tuo pačiu pagerbtas bei įvertintas ilgametis pedagogo darbas.

Visi mokytojai turi aukštąjį išsilavinimą (100 proc.). Pusė apklaustųjų mokytojų mokykloje dirba nuo 11 m. iki 20 m. (50,00 proc.), kiek mažiau nuo 21 m. iki 30 m. (22,00 proc.), iki 10 m. – 13,00 proc.), nuo 31 iki 40 m. – 11,00 proc., mažiausiai dirbantys nuo 41 iki 50 m. – 4,00 proc.

Tyrimo rezultatai rodo, kad 35,00 proc. respondentų yra klasės auklėtojai, kiti 65,00 proc. – ne. Lietuvos mokslininkų K. Kalinauskienės ir D. Malinauskienės (2009) teigimu, svarbiausias klasės auklėtojo uždavinys yra organizuoti pozityvią užklausinę veiklą, tinkamas užimtumas yra labai efektyvi bendravimo ir bendradarbiavimo priemonė. Galima sakyti, kad mokinių ir klasės auklėtojų bendravimas yra artimesnis, nes jie perduoda įvairią informaciją, kurią privalo žinoti mokiniai, jų tėvai. Toliau tyrimo duomenys bus lyginami pagal mokinių ir mokytojų rezultatus.

Vadinasi, mokinių ir mokytojų lytis, amžius gali lemti bendravimo įgūdžius.

2.3. Mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžių tobulinimo, taikant socioedukacines veiklas tyrimo duomenų analizė

2.3.1. Mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžių situacijos ugdomoje aplinkoje vertinimas

Mokykla – mokymo įstaiga, kurioje ugdoma jaunoji karta. Mokytojai ir mokiniai nuolat bendrauja, nesilaikymas žmogiškųjų elgesio, tarpusavio bendravimo normų gali sukelti konfliktines situacijas, susvetimėjimą, nesusikalbėjimą, būtina jas aptarti išsamiau.

Mokytojams priimta samprata, kad bendravimas – tai dalijimasis socialinėmis vertybėmis žodžių, veiksmy, išgyvenimų forma (Bitinas, 2004, 24). Tyrimo metu gauti rezultatai rodo, kad mokytojai bendravimo sąvoką įvardija kaip prasmingą sąveiką tarp žmonių (64,00 proc.), R. Želvio (2007, 15) tegimu, bendravimas – tai prasminga tarpusavio sąveika tarp dviejų ar daugiau žmonių. Mažesnę dalis mokytojų nurodo, kad tai tarpusavio suvokimas (21,00 proc.), keitimasis informacija (14,00 proc.). Mažiausiai pasirinkta, kad bendravimas yra kultūra (1,00 proc.).

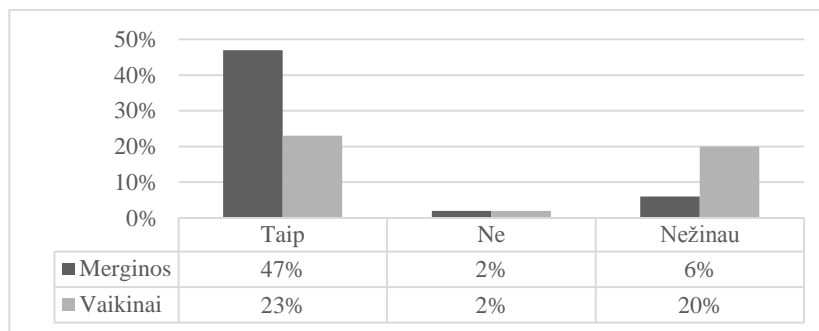
Lytis					Iš viso
	Keitimasis informacija	Prasminga sąveika tarp žmonių	Tarpusavio suvokimas	Kultūra	
moteris	14	56	19	0	89
vyras	0	8	2	1	11
Iš viso	14	64	21	1	100

4 lent. Sąvokos bendravimas apibūdinimas (mokytojų rezultatai).

Mokiniai taip pat tvirtina, kad bendravimas yra prasminga sąveika tarp žmonių (žr. priedą 5 lent.). Merginos (10,00 proc) kiek daugiau nei vaikinai (4,00 proc) pažymėjo, kad bendravimas yra tarpusavio suvokimas. Merginos įvardijo, kad bendravimas yra kultūra (2,00 proc.). Mokslininko J. Vaitkevičiaus (2008, 108) teigimu, egzistuoja pažintinio bendravimo kultūra, kuri plečia mokinių akiratį. Jų bendravimo kultūrą tobulina susitikimai su svečiais pokalbių, konferencijų metu, taip pat rekomenduojama į mokyklą kviesti darbo pirmūnų, mokslo ir meno atstovų, kurie gyvu žodžiu, asmeniniu pavyzdžiu priartina mokyklą, mokinius prie gyvenimo, pratina mokinius bendrauti su įvairių profesijų, įvairaus amžiaus žmonėmis (Vaitkevičius, 2008, 108).

Vadinasi, mokytojai ir mokiniai vieningos nuomonės, kad bendravimas – prasminga sąveika tarp žmonių.

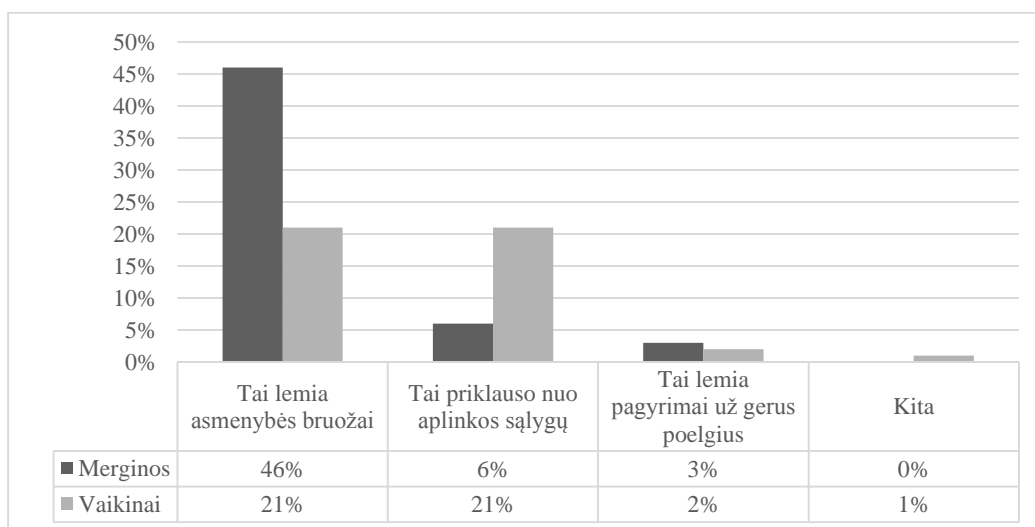
Gerus santykius tarp mokinių ir mokytojų mokykloje lemia bendravimo atmosfera. J. Almonaitienės (2007) teigimu, psichologinio klimato neįmanoma „pačiupinėti“, jis yra svarbi įvairių žmonių grupių, organizacijų sėkmingos veiklos sąlyga. Siekiama išsiaiškinti ar mokiniai jaučia įtampą, nerimą mokykloje. Dauguma merginų (47,00 proc.) ir vaikinių (23,00 proc.) tvirtina, kad mokykloje vyrauja bendravimui palanki atmosfera. Įdomu tai, kad vaikinai (20,00 proc.) pasirinko – nežinau, todėl neatmetama tai, jog vaikinai mokykloje jaučia tam tikrą įtampą. 2,00 proc. merginos ir vaikinai jaučia nepalankią bendravimo atmosferą (žr. 5 lent.). Vadinasi, vaikinai mokykloje patiria didesnę įtampą, nei merginos.

5 lent. *Bendravimo atmosfera mokykloje (mokinių atsakymai)*

Toliau norėta atskleisti ar mokytojai mokykloje jaučia įtampą, nerimą, nepalankią/palankią atmosferą bendravimui. Paaiškėjo, kad visi mokytojai jaučia palankią atmosferą bendravimui (100 proc.). Vadinasi, mokytojai mokykloje nejaučia įtampos.

Sėkmingas žmonių bendravimas priklauso nuo įvairių priežasčių: nuo empatijos, pasitikėjimo žmogumi, neteisimo ir nesmerkimo, išklauso ir pan. Tyrimo rezultatai rodo, kad mokinių ir mokytojų bendravimo santykius lemia asmenybės bruožai (merginos 46,00 proc., vaikinai 21,00 proc.). *Lietuvių kalbos žodyne* asmenybė apibūdinama kaip „žmogus jo charakterio, elgesio, išsilavinimo atžvilgiu“. Vaikinai (21,00 proc.) daugiau nei merginos (6,00 proc.) įvardijo, kad mokytojų ir mokinių bendravimas priklauso nuo aplinkos sąlygų.

6 lent. *Veiksniai lemiantys sėkmingą mokytojų ir mokinių bendravimą.*

Galima manyti, kad mokinių bendravimą lemia šalia esantys veiksniai – draugai, mokyklos/namų erdvė. Mokiniai taip pat pažymėjo, kad bendravimą gali lemti ir pagyrimai už gerus poelgius (žr. 6 lent.) ir vienas vaikinai įvardijo, kad „mokytojai nebendravia (kai kurie)“. Palyginus gautus rezultatus, galima daryti išvadą, kad mokytojų amžius bendravimui įtakos nedaro, daug svarbiau jų asmeninės savybės, kurios gali būti artimos mokiniui, bendravimo sėkmę lemia ir palankios aplinkos sąlygos.

Tyrimo duomenų analizė patvirtina, kad sėkmingo bendravimo priežastį pirmiausia išskiria asmenybės bruožus (81,00 proc.), mažesnė dalis (13,00 proc.), priklauso nuo aplinkos sąlygų.

		Lemia asmenybės bruožai	Priklauso nuo aplinkos sąlygų	Lemia pagyrimai už gerus poelgius	Iš viso
Amžius	iki 29 m.	1	0	0	1
	30–39 m.	13	0	0	13
	40–49 m.	64	0	0	64
	daugiau nei 59 m.	3	13	6	22
	Iš viso	81	13	6	100

7 pav. Veiksniai lemiantys sėkmingą mokytojų ir mokinių bendravimą.

Vyresnio amžiaus mokytojai (daugiau nei 59 m.) nurodo, kad sėkmingus bendravimo santykius su mokiniais lemia ir pagyrimai už gerus poelgius. Žodiniai paskatinimai ir pagyrimai pastebėjus mokinio pozityvius poelgius skatina atviresnį, nuoširdesnį bendravimą. Tai rodo, kad sėkmingam tarpusavio bendravimui su mokiniais reikia pagyrimų, didžiausios įtakos turi mokinių ir mokytojų asmeniniai bruožai.

Analizuojant gautus duomenis svarbu atkreipti dėmesį ar mokykloje vyrauja pagarba tarp mokinių ir mokytojų. Rezultatai atskleidė, kad merginos (43,00 proc.) jaučia mokytojų pagarbą, priešingai nei vaikinai (26,00 proc) teigia, kad mažoji dalis mokytojų juos gerbia, 3,00 proc. vaikinų jaučia mokytojų nepagarbą ir 5,00 proc. merginų – nežino. E. Martišauskienė (2010) straipsnyje „Mokytojų požiūris į gebėjimus kaip profesijos kompetencijų dėmenį“, teigiama, kad mokytojams svarbu suprasti mokinių būsenas ir jų kilimo priežastis, rodyti pagarbą kiekvienam asmeniui, kiekviename išvelgti teigiamus pradus (bendravti su ugdytiniais), stimuliuoti teigiamus mokinių pokyčius.

						Iš viso
	Didžioji dalis gerbia	Mažoji dalis gerbia	Negerbia	Nežinau	Kita	
Amžius iki 29 m.	1	0	0	0	0	1
30–39 m.	13	0	0	0	0	13
40–49 m.	46	18	0	0	0	64
daugiau nei 59 m.	1	12	1	6	2	22
Iš viso	61	30	1	6	2	100

8 pav. Mokytojų pasiskirstymas apie mokinių pagarbą mokykloje.

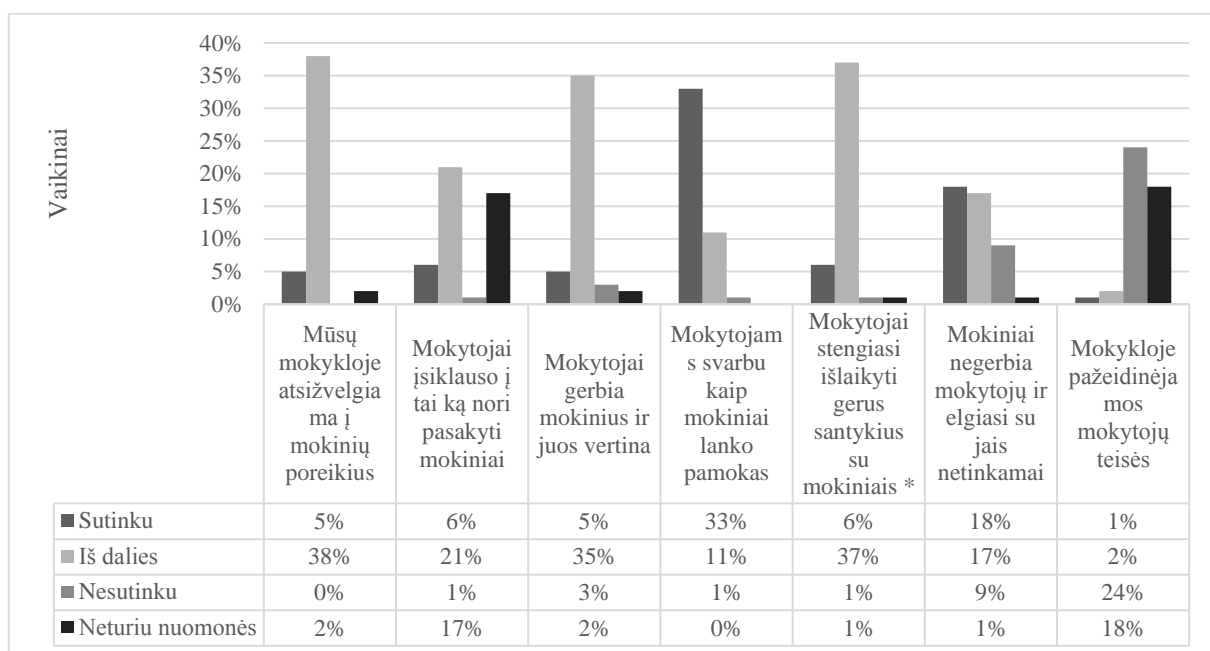
Lentelėje iliustruojami mokytojų rezultatų pasiskirstymas pagal amžių, didžioji dalis mokytojų jaučia mokinių pagarbą. Rečiau mokinių pagarbą jaučia vyresnio amžiaus mokytojai nuo 40–59 ir daugiau metų., 6,00 proc. nežino ar mokiniai juos gerbia, neatmetama galimybė, kad kartais mokytojai jaučia mokinių nepagarbą, kiti mokytojai įvardija, kad „sunku vertinti“, „negaliu savęs vertinti“. Galima daryti prielaidą, kad jaunesni mokytojai labiau gerbiami, nei vyresnio amžiaus. S. Šukys (2008) atliko tyrimą, kuriuo buvo siekta išsiaiškinti pasitikėjimo mokytojais ir tarpusavio pagarbos sąsajas, atsižvelgiant į tai, ar mokiniai dalyvauja popamokinėje veikloje, kokios yra veiklos pakraipos, duomenys ir paaiškėjo, kad įvairius būrelius lankantys mokiniai labiau pastebi mokytojų jiems rodomą pagarbą, patys nėra linkę labiau juos gerbti. Nustatyta tendencija, kad mažiau mokytojais pasitiki sportuojantys, palyginti su kitos pakraipos būrelius lankančiais įvairaus amžiaus mokiniais.

Apibendrinant, mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius ugdomoje aplinkoje nustatyta, kad tiek mokiniai, tiek mokytojai bendravimą akcentuoja kaip prasmingą sąveiką tarp žmonių. Mokykloje merginos ir mokytojai jaučia palankią bendravimo atmosferą, vaikinai priešingai – jaučia įtampą. Nustatyta, kad sėkmingus mokinių ir mokytojų santykius lemia žmogaus asmeninės savybės. Jaunesni mokytojai mokykloje labiau gerbiami, nei vyresnio amžiaus nuo 40–59 ir daugiau metų. Vadinasi, ugdomoje aplinkoje vis dar iškyla bendravimo problemų, kurias būtina spręsti.

2.3.2. Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykių ypatumai

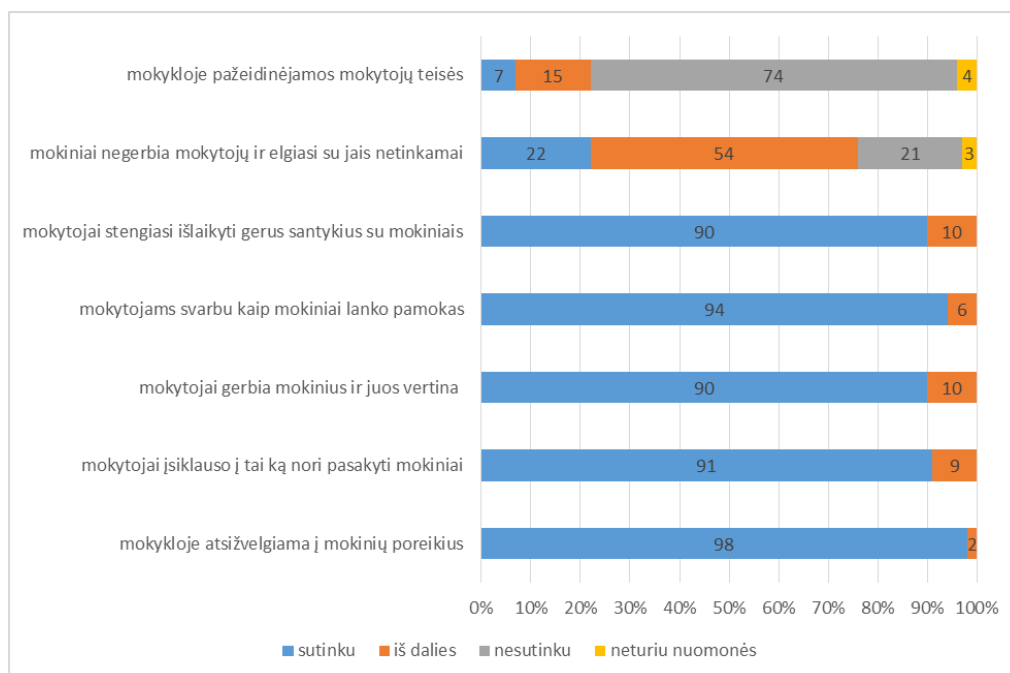
Mokiniai ir mokytojai bendraudami daro vieni kitiems tam tikrą įtaką – keičiasi jausmais, požiūriu, elgesiu. J. Almonaitienės (2007, 11) teigimu, tarpusavio santykiai susiklosto tarp šeimos narių, giminių, draugų, bendradarbių ir pan. Tokiems santykiams būdingi ilgalaikiai

emociniai ryšiai, tarpusavio įsipareigojimai (Almonaitienė, 2007, 11). Toliau galima analizuoti mokinių ir mokytojų tarpusavio santykius.

9 pav. *Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai*

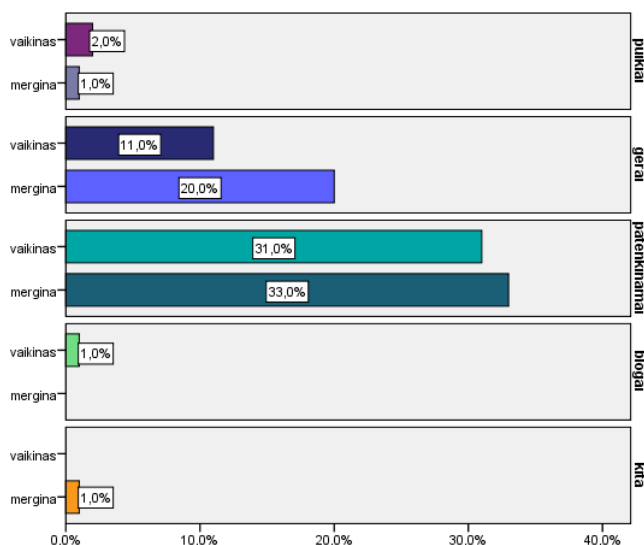
Rezultatai rodo, kad tiek merginos (39,00 proc.) (žr. priedą 10 pav.), tiek vaikinai (38,00 proc.) iš dalies sutinka, kad mokykloje atsižvelgiama į mokinių poreikius (žr. 9 pav.). Galima manyti, kad kartais mokytojai neatsižvelgia į jų poreikius. Panašiai merginos (33,00 proc.) ir vaikinai (35,00 proc.) nurodo, kad mokytojams svarbu kaip jie lanko pamokas. Galima sakyti, kad jie jaučia mokytojų galbūt ir socialinio pedagogo kontrolę.

11 lent. *Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai (mokytojų rezultatai)*

Pagal šią lentelę siekta išsiaiškinti kaip mokytojai vertina savo ir mokinių santykius. Paaikškėjo, (žr. 11 lent.) kad daugiausia respondentų sutinka, kad mokykloje atsižvelgiama į mokinių poreikius (98,00 proc.), (2,00 proc.) sako, kad iš dalies. Sutinka, kad mokytojams svarbu kaip mokiniai lanko pamokas (94,00 proc.), (6,00 proc.) – iš dalies sutinka. Sutinka, kad mokytojai įsiklauso į tai ką nori pasakyti mokiniai (91,00 proc.), (9,00 proc.) – iš dalies. Sutinka, kad mokytojai gerbia mokinius ir vertina juos (90,00 proc.), sutinka iš dalies (10,00 proc.). Patvirtinamas teiginys, kad mokytojai stengiasi išlaikyti gerus santykius su mokiniais (90,00 proc.), sutinka iš dalies (10,00 proc.). Iš dalies sutinka, kad mokiniai negerbia mokytojų ir elgiasi su jais netinkamai (54,00 proc.), (22,00 proc.) – sutinka, (21,00 proc.) – nesutinka, (3,00 proc.) – neturi nuomonės šiuo klausimu. Nesutinka, kad mokykloje pažeidinėjamos mokytojų teisės (74,00 proc.), (15,00 proc.) – iš dalies, (7,00 proc.) – sutinka, (4,00 proc.) – neturi nuomonės. Galima teigti, kad didžioji dalis mokytojų vertina santykius su mokiniais, atsižvelgia į jų poreikius, išklauso. Tačiau kiti paminėjo, kad mokiniai jų negerbia, pažeidinėjamos mokytojų teisės, todėl neatmetama, kad dėl šių veikslių mokytojų ir mokinių santykiai gali būti sudėtingi.

Tyrimo metu mokytojai ir mokiniai įvertino bendravimo santykius. Lentelėje (12 lent.) vaizduojami mokinių vertinimai apie mokinių ir mokytojų bendravimo santykius.

12 lent. Mokinių ir mokytojų bendravimo santykių vertinimas

Nustatyta, kad dauguma respondentų santykius tarp mokytojų ir mokinių vertina patenkinamai (merginos 33,00 proc., vaikinai 31,00 proc.), gerai santykius įvertino 20,00 proc. merginų ir 11,00 proc. vaikinių, kita (1,00 proc. vaikinai) – „Ivairiai, nes yra mokinių, kurie negerbia mokytojų“ ir mokytojų santykius su mokiniais 1,00 proc. įvertino blogai. Iš rezultatų aiškėja, kad reikia tobulinti, gerinti mokinių ir mokytojų santykius ir siekti geresnių rezultatų (žr. 12 lent.).

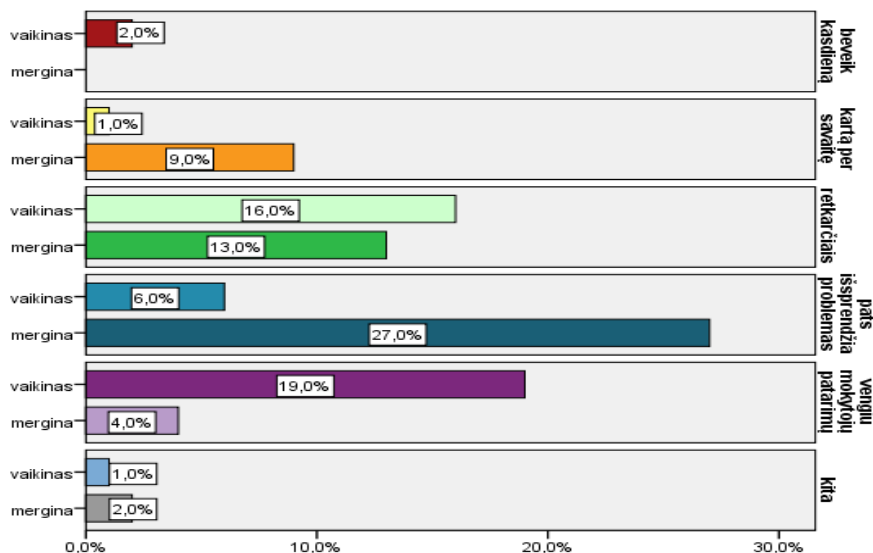
Apibendrinant mokinių ir mokytojų bendravimo ypatumus aiškėja, kad mokytojai jaučia įsipareigojimą rūpintis ir atsakingai kontroliuoti mokinių lankomumą, mokytojai stengiasi išlaikyti gerus tarpusavio santykius su mokiniais, tačiau mokytojai tik iš dalies jaučia mokinių pagarbą. Mokinių ir mokytojų santykiai vertinami patenkinamai.

2.3.3. Mokinių ir mokytojų bendravimo turinys

B. Bitino (2004, 43) teigimu, ugdymo turiniu ir auklėjimo procesu puoselėjamos vertybės, tokios kaip: nuoširdus, atviras bendravimas su artimaisiais, šeima, parama ir pagalba jiems; pagarba asmens orumui, nuostata asmeninius santykius, bendravimą ir bendradarbiavimą įvairiose gyvenimo srityse grįsti savitarpio supratimu, tarimosi ir susitarimo dvasia, taikios, demokratinėmis priemonėmis spręsti iškylančius nesutarimus ir konfliktus ir pan. Mokinių ir mokytojų bendravimo turinys įvairus, jie kartu sprendžia iškylančias problemas, diskutuoja rūpimais klausimais, pasakoja savo asmeninius patyrimus ir kt.

Rezultatai rodo, kad mokytojai beveik kasdieną (44,00 proc.) mokiniams pataria ir teikia pagalbą asmeniniais klausimais, kiti retkarčiais (39,00 proc) arba maždaug kartą per savaitę (13,00 proc.) mokiniui padeda.

Mokinių rezultatai kitokie, iškilus problemoms merginos linkusios jas išspręsti pačios – 27,00 proc. arba retkarčiais kreipiasi į mokytojus, kitos merginos parašė atvejus, kai kreipiasi į mokytojus – „Kai nesuprantu“, „Tada, kada tikrai būtina“. Vaikinai vengia mokytojų patarimų – 19,00 proc. ir retkarčiais vaikinai kreipiasi pagalbos į mokytojus, vienas vaikinai parašė – „Nesikreipiu“ (žr. 13 lent.).

13 lent. Mokytojų pagalba asmeniniais klausimais.

Vadinasi, rezultatai rodo, kad tiek merginos tiek vaikinai nelinkę kreiptis pagalbos į savo mokytojus, jų vengia arba problemas sprendžia patys. Kadangi toks skirtingas rezultatų pasiskirstymas neatmetama galimybė, kad mokytojai nežino daug kylančių problemų, kurias

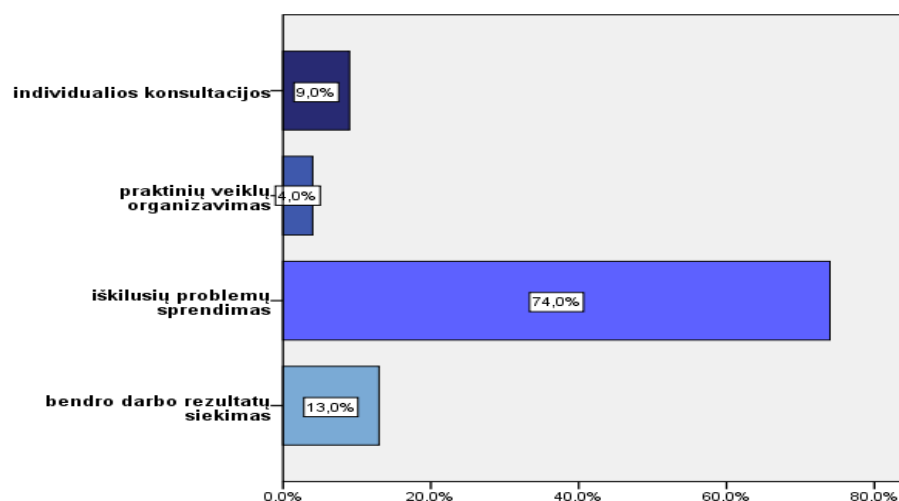
mokiniai slepia ir stengiasi patys jas išspręsti. Mokyklose, kurioje atliktas tyrimas dirba socialinis pedagogas. Mokslininkės I. Leliūgienės (2002) teigimu, socialinis pedagogas bendrauja su įvairių socialinių tarnybų, įstaigų, specialistais, siekia padėti vaikams, kuriems reikalinga globa, parama, gydymas, darbas ir t.t. Vaikų sudominimas viena ar kita žinių sritimi, kūrybinių galių ugdymas yra vienas iš socialinio pedagogo uždavinių. Socialinis pedagogas – tai draugas, patarėjas, aktyvus mokymosi proceso organizatorius. Kartu su tėvais ir mokytojais jis padeda vaikams suvokti nepertraukiamo mokymosi per visą gyvenimą svarbą.

Mokiniai ir mokytojai sutinka, kad socialinio pedagogo ir mokinio bendravimas mokykloje itin svarbus. I. Leliūgienės (2002, 384) teigimu, socialinis ugdymas – kuris sudaro socialinio pedagogo profesinės veiklos teorinį pagrindą yra visuomenės ir valstybės rūpestis jaunosios kartos ugdymui, palankų, kultūrinių, edukacinių, socialinių ir kitų sąlygų sudarymu. Mokinio ir socialinio pedagogo bendravimas suartina, leidžia geriau pažinti vienam kitą.

Apibendrinant mokinių ir mokytojų bendravimo turinį aiškėja, kad mokiniai nelinkę kreiptis pagalbos į mokytojus ir spręsti karu iškilusias problemas. Vadinasi, mokiniams trūksta pasitikėjimo mokytojais. Mokykloje, kurioje atliktas tyrimas dirba socialinis pedagogas, mokinių ir mokytojų manymu itin svarbus jo bendravimas ir bendradarbiavimas su mokiniais.

2.3.4. Socialinio pedagogo veikla formuojanti bendravimo įgūdžius

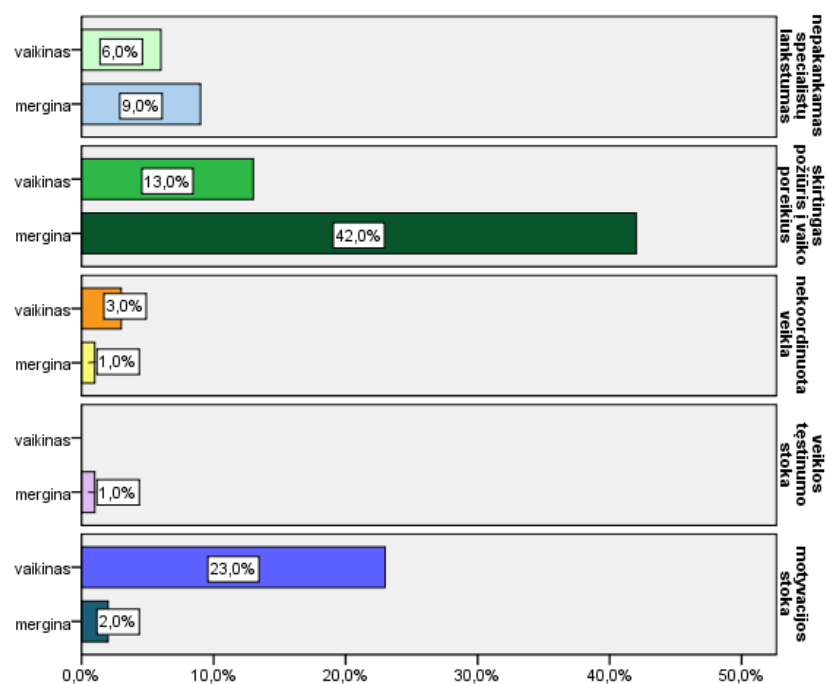
J. Vaitkevičiaus (2008) teigimu, socialinė pedagogika sprendžia daug sudėtingų klausimų, kurie susiję su žmogumi grupėje, visuomenėje, gamtoje. Bendrauti reikia mokytis ne tik teoriškai, bet ir praktiškai. J. Vaitkevičius (2008, 69) išskiria socialinės pedagogikos uždavinį, kuris yra mokytis žmogų bendrauti, padėti konfliktinėse situacijose. Socialinio pedagogo vaidmuo itin svarbus mokykloje. G. Kvieskienės (2003, 74) teigimu, socialinis pedagogas dirba keturiais lygiais: su mokiniais, tėvais, mokyklų bendruomene, vietine bendruomene. Galima išskirti socialinio pedagogo paskirtį – būti vaiko advokatu visose vaikui svarbiose situacijose, būtina išklaudyti vaiko problemas, stengtis palaikyti vaiką ir jo globėjus, būti tarpininku tarp vaiko ir kitų specialistų, siekti padėti spręsti iškilusias problemas arba numatyti specialistus (insitucijas), kurie gali padėti spręsti problemą, jei socialinis pedagogas vienas išspręsti konkrečios problemos negali (Kvieskienė, 2008, 74). Vadinasi, kad bet kokiame atveju socialinio pedagogo veikla orientuota į pagalbos teikimą. Tyrimo metu taip pat buvo siekta išsiaiškinti kokias veiklas vykdo mokyklos socialinis pedagogas, kokiais būdais bendradarbiauja socialinis pedagogas ir mokiniai.

14 lent. *Socialinio pedagogo ir mokinio bendradarbiavimas. (mokinių rezultatai)*

Tyrimo rezultatai rodo, kad (žr. 14 lent.) dauguma mokinių (74,00 proc.) bendradarbiauja su socialiniu pedagogu, kai reikia spręsti išilusias problemas. Mažiau respondentų paminėjo, kad bendrauja dėl darbo rezultatų siekimo (13,00 proc.). *Lietuvos socialinių pedagogų asociacija* pateikia socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašą, kuriame akcentuojama, kad socialinės pedagoginės pagalbos teikimo rūšis yra konsultavimas – patarimai, pasitarimai, papildoma mokomoji pagalba vaikams ir mokiniams, jų grupėms, mokytojams, kitiems švietimo pagalbos specialistams, tėvams (globėjams, rūpintojams), siekiant išsiaiškinti tai, kas vyksta jų gyvenime ir mokymosi aplinkoje. Tyrimo metu paaiškėjo, kad mokiniai retai kreipiasi į socialinį pedagogą dėl individualios konsultacijos (9,00 proc.), mažiausiai su socialiniu pedagogu bendradarbiauja rengiant praktines veiklas (4,00 proc.). Vadinasi, dažniausiai socialinis pedagogas ir mokiniai bendradarbiauja tada, kai iškyla problema ir ją reikia išspręsti.

Socialinis pedagogas ugdymo procese yra koordinatorius ir veikėjas, kuris siekia, kad mokinių aplinka būtų saugi, skatina jų kūrybiškumą, iniciatyvumą. Vis dažniau socialinis pedagogas praranda glaudų bendravimo ryšį su mokiniais. Siekiama išsiaiškinti, kokie pagrindiniai veiksniai trukdantys sėkmingai bendrauti socialiniui pedagogui ir mokiniui. Gauti rezultatai rodo, kad bendravimo nesėkmės veiksniais tampa skirtingas socialinio pedagogo požiūris į vaiko poreikius (žr. 15 lent.), socialiniui pedagogui trūksta motyvacijos.

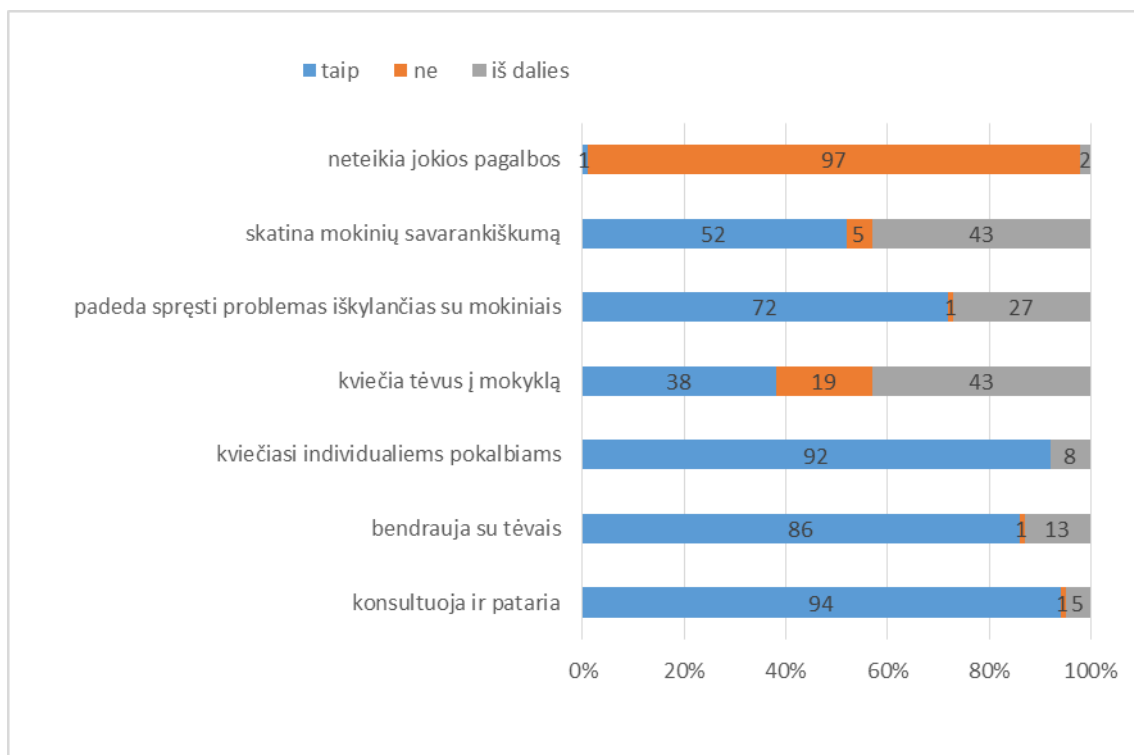

15 lent. *Veiksniai trukdantys sėkmingam socialinių pedagogų ir mokinių bendravimui. (mokinių rezult. pagal lytį)*

Galima išsamiau paanalizuoti priežastis, trukdančias mokinių ir mokytojų bendravimui. Skirtingas požiūris į vaiko poreikius gali atsirasti dėl socialinio pedagogo amžiaus, lyties. Įvardyta motyvacijos stoka, tai gali būti dėl kelių priežasčių, pavyzdžiui, socialinis pedagogas jaučiasi neįvertintas, nepatinka darbas ir pan.

Mokytojų rezultatai papildoma gautus duomenis, socialiniam pedagogui nepakanka lankstumo (38,00 proc.) (žr. priedą 16 lent.). I. Leliūgienė (2002, 381) išskiria svarbiausius socialinio pedagogo įvaizdžio prioritetus: žmogiškasis patrauklumas, asmeninis žavesys, inteligentiškumas, sveiko ir laimigo žmogaus išpūdis, nuotaikos pozityvus modalumas, domėjimasis žmonėmis ir jų problemomis, pasitikėjimas savimi, optimizmas, aktyvumas, veiklos ir bendravimo individualus stilius. Vadinasi, socialinio pedagogo bendravimui su mokiniais trukdo skirtingas požiūris į mokinių poreikius, motyvacijos trūkumas ir nepakankamas specialistų lankstumas.

Socialinis pedagogas mokykloje teikia įvairią pagalbą. Siekta įvertinti kokias pagaldas suteikia/nesuteikia/iš dalies suteikia mokyklos socialinis pedagogas.

17 lent. *Socialinio pedagogo pagalba mokykloje (mokytojų rezul.)*

Tyrimo duomenų analizė rodo (žr. 17pav.), kad socialinis pedagogas konsultuoja ir pataria (94,00 proc.), (5,00 proc.) – iš dalies, (1,00 proc.) – ne. Švietimo įstaigoje yra išskiriamos socialinio pedagogo funkcijos ir viena iš jų padėti tėvams veiksmingai prisidėti prie vaikų ugdymo (Kučinskas, Kučinskienė, 2000, 184), todėl socialinis pedagogas turi bendrauti su tėvais – 86,00 proc. teigimu, socialinis pedagogas bendrauja su tėvais taip pat (92,00 proc.) kviečia individualiems pokalbiams, (8,00 proc.) – iš dalies. Socialinis pedagogas kviečia tėvus į mokyklą pažymėjo (38,00 proc.), iš dalies kviečia (43,00 proc.), nekviečia tėvų į mokyklą (19,00 proc.). Padeda spręsti problemas išskylančias su mokiniais (72,00 proc.), (27,00 proc.) – iš dalies, (1,00 proc.) – nepadeda spręsti problemų. Kiek mažiau respondentų akcentuoja, kad socialinis pedagogas skatina mokinių savarankiškumą (52,00 proc.), (43,00 proc.) – iš dalies skatina, (1,00 proc.) – neskatina savarankiškumo. Bet kokių atveju socialinis pedagogas mokykloje teikia socialinę pagalbą – 97,00 proc., kiti respondantai (2,00 proc.) teigia, kad iš dalies neteikia ir (1,00 proc.) – neteikia jokios pagalbos. Vadinasi, dažniausiai socialinis pedagogas teikia tokią pagalbą: konsultuoja, pataria, palaikymo ryšį su tėvais, kalbasi individualiai su mokiniu. Socialinis pedagogas mokykloje suteikia mokiniams, tėvams pagalbą.

Trumpai apibendrinant socialinio pedagogo veiklą, kuri formuoja bendravimą, galima akcentuoti, kad socialinio pedagogo ir mokinio bendravimas vyksta sprendžiant problemas, ieškant sprendimo būdų. Socialinio pedagogo veikloje mokiniai įžvelgia, kad trūksta pozityvaus požiūrio į mokinių poreikius, motyvacijos. Mokytojai akcentuoja, kad specialistams trūksta lankstumo.

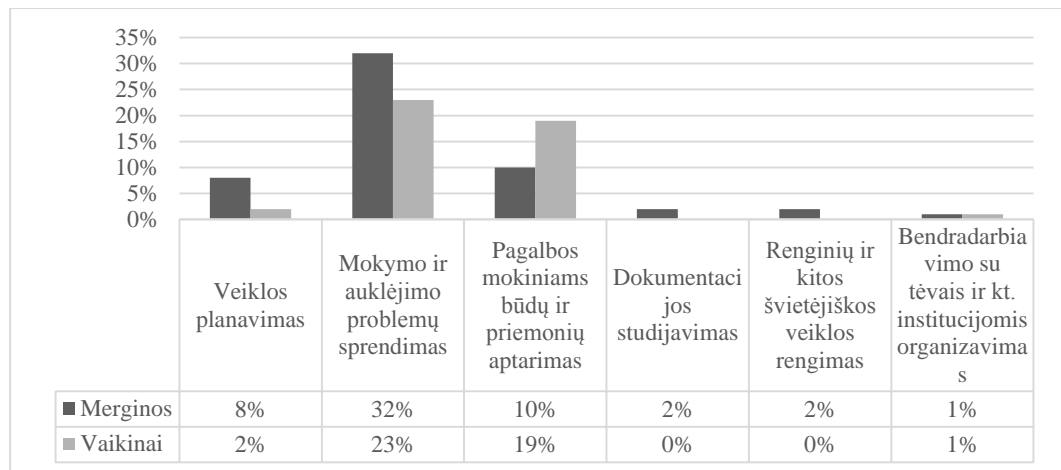
2.3.5 Bendravimo įgūdžių tobulinimas socioeducacinėmis veiklomis

Socioeducacinių veiklų kūrimas, organizavimas skatina žmonių bendravimą, plečia pažinčių ratą, žmonės įgauna pasitikėjimo, prisideda prie švietėjiškų tikslų. Socioeducacinės veiklos apima ne tik kliento ir darbuotojo sąveiką, bet ir bendruomenę (Štuopytė, 2011, 10). E. Štuopytės (2011) teigimu, socioeducaciniame darbe ugdymas atlieka svarbų vaidmenį, ne tik skatinantį asmenybės individualų tobulėjimą, bet ir veikiantį jo adaptaciją įvairiose socialinėse grupėse, tuomet žmogus geba prisitaikyti prie visuomenėje suformuotų normų, įgyja pozityvios socializacijos gebėjimų ir įsitraukimo į šiuos procesus.

Socialinio pedagogo ir mokinių bendravimas itin svarbus, todėl respondentų buvo pasidomėta kokios turėtų būti mokinių ir socialinių pedagogų bendravimo formos. Beveik visi respondentai (53,00 proc. – merginų ir 45,00 proc. – vaikinių) tvirtina, kad bendravimas turi vykti susitinkant mokykloje, 1,00 proc. – bendraujant telefonu, 1,00 proc. susirašinėjant raštu (žr. priedą 19 lent.). Tokia bendravimo forma nesudarytų sunkumų.

Nustatyta, kad svarbiausia socialinio pedagogo funkcija mokykloje – konsultacinė (merginos – 46,00 proc. ir vaikinai – 35,00 proc.). Respondentai nurodo valstybinę funkciją (55,00 proc.) kiek mažiau procentų pažymėjo šias socialinio pedagogo funkcijas – teisinę (11,00 proc. vaikinai, 36,00 proc. merginos), koordinacinę (39,00 proc. merginos, 10,00 proc. vaikinai), korekcinę funkciją (34,00 proc. merginos, 16,00 proc. vaikinai) (žr. priedą 20, 21 pav.). V. Kučinskas ir R. Kučinskienė (2000, 183) išskiria daugiau socialinio pedagogo funkcijų mokykloje – įvertinimo (renka informaciją); konsultacinę (pataria, padeda); korekcinę (skatina, aktyvina); organizacinę (organizuoja, telkia, planuoja); šviečiamoji (informuoja, aiškina); koordinacinę (palaiko ryšius, nukreipia); profilaktinė – prevencinė (numato neigiamus reiškinius ir padeda jų išvengti); teisinę (atstovauja ir gina). Vadinasi, socialinis pedagogas privalo turėti itin didelę kompetenciją atliekant pateiktas realias užduotis.

Dauguma respondentų sutaria, kad socialinio pedagogo pagrindinė veikla turi būti mokymo ir auklėjimo problemų sprendimas (32,00 proc. – merginos, vaikinai – 23,00 proc.), įvardijamas ir pagalbos mokiniams būdų ir priemonių aptarimas bei veiklos planavimas (8,00 proc. – merginų, vaikinių – 2,00 proc.).

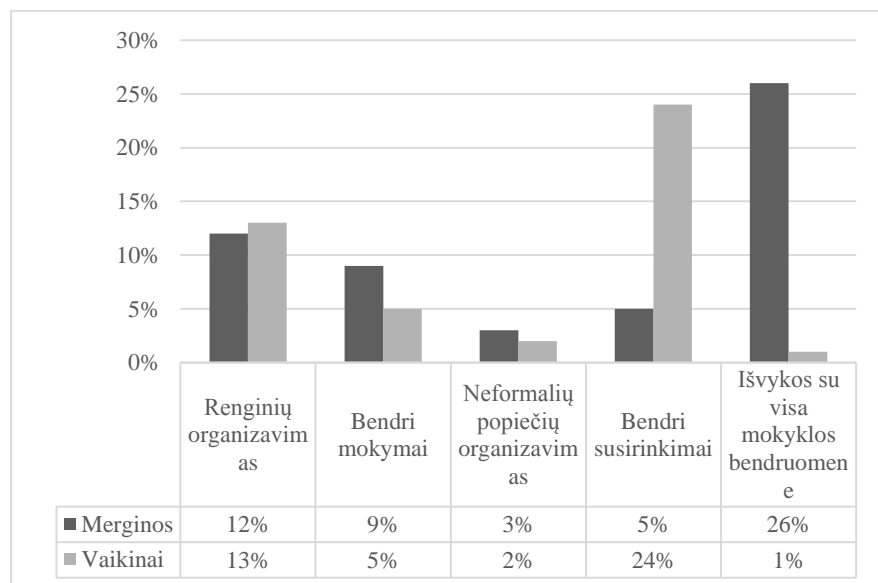

22 pav. Socialinio pedagogo veiklos mokykloje.

Merginos nurodo dokumentacijos studijavimą, renginių ir kitos švietėjiškos veiklos rengimą, bendradarbiavimo su tėvais ir kt. institucijomis organizavimą.

Tuo tarpu mokytojai taip pat nurodo, kad socialinio pedagogo veikla pirmiausia turi būti (žr. priedą 23 lent.) mokymo ir auklėjimo problemų sprendimas, (32,00 proc.) – veiklos planavimas, (10,00 proc.) – pagalbos mokiniams būdų ir priemonių aptarimas, mažiausiai nurodė (3,00 proc.) – dokumentacijos studijavimas. Vadinasi, tiek mokiniai, tiek mokytojai yra vieningos nuomonės – socialinis pedagogas turi rūpintis mokymo ir auklėjimo problemų sprendimu, nuosekliai planuoti savo veiklą. Visi respondentai nurodo, kad socialinis pedagogas retai organizuoja renginius kitas švietėjiškas veiklas.

Mokytojai ir socialiniai pedagogai organizuoja mokinių socialinę veiklą, bendrauja su šeimomis, visuomene, organizacijomis. Itin svarbu gerinti mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą. Rezultatai rodo, kad vaikinų (24,00 proc.) bendradarbiavimas su mokytojais gerėtų rengiant bendrus susirinkimus mokykloje.

24 lent. Socialinio pedagogo veikla gerinanti mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą.

Tuo tarpu merginos (26,00 proc.) linkusios santykius gerinti organizuojant išvykas su visa mokyklos bendruomene, merginos (12,00 proc.) ir vaikinai (13,00 proc.) beveik vieningai įvardija, kad renginių organizavimas taip pat gerina mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą (žr. 24 lent.). Mokytojai taip pat nurodo, kad bendravimas gerėtų, jeigu būtų organizuojami renginiai (43,00 proc.), bendri mokymai (29,00 proc.). Lietuvos mokslininkų R. Gaučaitės, A. Kazlauskienės, E. Masiliauskienės ir kt. (2012) teigimu, žodžio *bendravimas* reikšmė sietina su žodžiu *bendrauti* – bendrai ką nors su kitais dirbti. Bendravimas suprantamas kaip tam tikra darbo organizavimo forma, kai daugelis žmonių dalyvauja tame pačiame arba tam darbui artimuose procesuose. Vadinasi, bet kokia veikla siejanti mokinius ir mokytojus padėtų gerinti bendravimo įgūdžius, formuotų pozityvų bendruomeniškumo klimatą.

Mokykloje trūksta daugiau informacijos apie socialinio pedagogo veiklą. Socialinio pedagogo veikla apima daug sričių, tyrimo metu daugiausia buvo išskirta, kad apima mokymo ir auklėjimo problemų sprendimą, veiklos planavimą, renginių organizavimą. Nustatyta, kad mokinių ir mokytojų santykius galima pagerinti įvairiomis socioedukacinėmis veiklomis – rengiant bendrus susirinkimus, mokymus, organizuojant išvykas su visa mokyklos bendruomene.

2.4.TĖVŲ POŽIŪRIS Į MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ POŽIŪRIO VAIZADVIMO ĮGŪDŽIŲ TOBULINIMO ANALIZĖ

Ugdymo procese kiekvienas žmogus yra laikomas unikaliu. Bręsdamas žmogus gali imtis didesnės atsakomybės už save ir savo veiksmus (Grendstad, 1996). Su kiekvienu žmogumi būtina elgtis pagarbiai, sudarant galimybę ugdyti save, tobulinti savo ypatybes. I. Leliūgienės (2002) teigimu, mokyklos autoritetas miesto, kaimo/miestelio bendruomenės narių tarpe yra didelis. Tėvų pagalba mokyklai suvokiama kaip objektyvi būtinybė. Pagrindinis pagalbos motyvas – asmeninis suinteresuotumas dėl ugdymo ir lavinimo proceso kokybės gerinimo. Nuolatinis tėvų ir mokytojų bendradarbiavimas gali užkirsti kelią išskylančioms problemoms.

Siekiant užtikrinti kuo tikslesnius duomenis, buvo atliktas kokybinis tyrimas 2015 m. vasario mėnesį. Apklausti 6 Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos vaikų tėvai. Jiems buvo užduoti 8 klausimai pagal iš anksto sudarytą klausimyną, į klausimus galėjo atsakyti raštu. Respondentai trumpai buvo supažindinti su tyrimu. Tyrimu siekiama apibendrinti gautus anketinės apklausos rezultatus ir apžvelgti tėvų nuomonę, požiūrį apie mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius jo gerinimo galimybes.

Informantų sampratas apie mokinių ir mokytojų bendravimo galimybes reprezentuoja 34 lentelė.

25 lentelė. **Mokinių ir mokytojų bendravimo galimybės ir jo vertinimas**

Kategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pozityvūs tarpusavio santykiai	<p>„Man atrodo, kad santykiai tarp mokinių ir mokytojų grynai dalykiški, kadangi mokiniai į gimnaziją ateina jau kaip asmenybės“;</p> <p>„Mano nuomone mūsų mokykloje santykiai tarp mokytojų ir mokinių yra geri“.</p>	4

<p>Probelmiški santykiai</p>	<p>„...problemos dažniausiai kyla dėl per didelių krūvių tiek mokytojams, tiek mokiniams.“; „Bet kokia iniciatyva iš vaikų pusės yra slopinama ypač vyresnio amžiaus pedagogų“.</p> <p>„Siūlyčiau mokyklose daugiau priimti jaunų specialistų“; „...kad mokytojas sulaukęs tam tikro amžiaus užleistų vietą jaunesniems pedagogams“.</p>	<p>7</p>
<p>Socialinio pedagogo pagalbos poreikis</p>	<p>„...jei matyčiau vaikas turi problemų dėl santykių su draugais ir mokytojais“; „jeigu mano vaikas būtų užgauliojamas, iš jo tyčiotūsi kiti mokiniai ar bendraklasiai“; „jei reikėtų ginti vaiko teises, jo aplinka taptų nesaugi, reikėtų spręsti vaiko elgesio problemas“; „bendravimo problemos“, „jeigu matyčiau, kad vaikas turi socialinių problemų, neturi draugų, nemoka bendrauti su klasiokais“.</p>	<p>12</p>
<p>Socialinio pedagogo pagalba, gerinant mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą</p>	<p>„Socialinis pedagogas turėtų nuoširdžiai rūpintis problemų turinčiu vaiku. Mokinys į specialistą turėtų nebijoti kreiptis, kad galėtų pasitikėti juo.“; „Jeigu būtų bent kelios minutės bendravimo visos klasės su socialiniu pedagogu – privalomos.“; „socialinis pedagogas turėtų būti tarpininkas tarp mokinių ir mokytojų, padėti jiems susikalbėti, ieškoti problemų sprendimo.“.</p>	<p>10</p>
<p>Profesinių ir asmeninių socialinio</p>	<p>„socialiniai darbuotojai turėtų daugiau vykdyti įvairių projektų, daryti renginius, kad vaikai galėtų susipažinti artimiau su žmogumi, kuris gina jų teises, padeda adaptuotis naujoje aplinkoje“;</p>	<p>6</p>

<p style="text-align: center;">pedagogo kompetencijų svarba</p>	<p style="text-align: center;"><i>„bendraudant su mokiniais socialinis pedagogas turi mokinį stengtis suprasti, turi būti šiuolaikiškas“.</i></p>	
--	---	--

25 lentelėje pateikti informantų atsakymai leidžia konstatuoti, kad tėvai santykius tarp mokinių ir mokytojų dažniau linkę vertinti gerai/neblogai. Kitų manymu mokinių ir mokytojų santykiai formalūs: *„Man atrodo, kad santykiai tarp mokinių ir mokytojų grynai dalykiški, kadangi mokiniai į gimnaziją ateina jau kaip asmenybės.¹“*

Toliau, siekiama išsiaiškinti esmines mokytojų ir mokinių bendravimo problemas. Tėvai akcentuoja, kad problemos atsiranda dėl didelių darbo krūvių: *„Mokytojo darbas sunkus. Todėl problemos dažniausiai kyla dėl per didelių krūvių tiek mokytojams, tiek mokiniams.“* Mokytojai siekia gerinti darbo sąlygas ir darbo užmokestį, tai įrodo ir jų suorganizuotas streikas, remiantis Švietimo ir Mokslo ministerijos duomenimis 2014 m. gruodžio 2 d. streiką pradėjo 30 švietimo įstaigų ir 15 savivaldybių. Toliau esminę problemą tėvai akcentuoja – mokytojų abejingumą, kuris pasireiškia taip: *„Mokytojai nesigilina į mokinių poreikius ir problemas“, „Esminės mokytojų ir mokinių bendravimo problemos yra nenoras nei vienos nei kitos pusės suprasti priešingos stovyklos nuomonės. Bet kokia iniciatyva iš vaikų pusės yra slopinama ypač vyresnio amžiaus pedagogų“*. Vadinasi, mokytojai turi dažniau atkreipti dėmesį į vaikų poreikius jų problemas ir jas spręsti. Kiti respondentai kol kas problemų neįžvelgia. Tėvai akcentuoja, kad mokykloje trūksta jaunesnių pedagogų: *„Norėtusi, kad mokytojas sulaukęs tam tikro amžiaus užleistų vietą jaunesniems pedagogams, nes mokytojas turi būti jaunatviškas, bendraudantis, atsidavęs savo darbui.“*, *„Siūlyčiau mokyklose daugiau priimti jaunų specialistų, kurie būtų labiau suinteresuoti mokinių naudai.“* Užsienio mokslininkai A. Kopeloviča ir L. Žukovs (2006) atliko tyrimą apie jaunų mokytojų adaptaciją mokykloje ir rezultatai rodo, kad jauni mokytojai sėkmingai adaptuojasi mokykloje, jeigu turi pedagoginį pašaukimą ir yra motyvuoti dirbti. Vadinasi, mokyklose jauni specialistai lengvai adaptuotųsi darbo vietoje. Kitas pasiūlymas suteikti mokiniams daugiau žinių apie jų pareigas ir atsakomybę: *„Mokykloje reikėtų ugdyti ne tik pilietišką asmenybę, bet ir pagarbą mokytojui, vyresniam žmogui. Šiuo metu vaikas daugiausiai žino savo teises, o ne pareigas.“* Švietimo ir Mokslo ministerija išskiria tris pagrindines mokinio pareigas, pirmoji – pareiga mokytis, antroji – pareiga laikytis su mokykla nustatytų sąlygų, mokyklos vidaus tvarkos dokumentuose apibrėžtų reikalavimų, mokinio elgesio normų ir trečioji – pareiga gerbti mokytojus, kitus mokyklos darbuotojus ir

---

¹ Informantų kalba netaisyta.

bendruomenės narius ir nepažeisti kitų asmenų teisių. Respondentai taip pat akcentuoja, kad mokiniams ir mokytojams trūksta artimesnio ryšio ir tai būtų galima išspręsti organizuojant bendras veiklas, pavyzdžiui, *„reikėtų daugiau dėmesio skirti mokinių bendravimui – klasės valandėlių, ekskursijų, vakaronių, turistinių žygių su klasės vadovais ir klasės draugais, kad vaikų santykiai būtų draugiški“*. Tėvų teigimu, mokykloje mokiniai gali būti pratinami prie praktikos: *„Mokykloje reikėtų daugiau praktinės veiklos“*. Praktika tai mokymosi forma, leidžianti praktikantams įgyti naujų, prasmingų žinių kitais būdais nei tradicinėse mokymo programose, kuriose teoriniai ir praktiniai dalykai nėra tarpusavyje glaudžiai integruoti (Matonytė, 2011). Vadinasi, rezultatai rodo, kad mokinių ir mokytojų bendravimo santykius reikia tobulinti, gerinti įvairiomis socioeducacinėmis veiklomis, priimti jaunų, energingų pedagogų.

Toliau siekta išsiaiškinti kokiais atvejais tėvai kreiptųsi į socialinį pedagogą, ar socialinis pedagogas reikalingas mokykloje. Tėvai kreiptųsi į socialinį pedagogą pastebėję vaiko bendravimo problemas: *„... jeigu matyčiau, kad mano vaikas visai nebegali susikalbėti pirmiausia su tėvais, vėliau su mokytojais“*, *„jei matyčiau vaikas turi problemų dėl santykių su draugais ir mokytojais“*), *„jeigu mano vaikas turėtų bendravimo problemų su mokytojais, nenoras eiti į mokyklą“* arba patyčių atveju: *„... jeigu mano vaikas būtų užgaliojamas, iš jo tyčiotųsi kiti mokiniai ar bendraklasiai“*. Įvardytos itin svarbios problemos, dėl kurių tėvai privalo kreiptis į socialinį pedagogą. I. Leliūgienės (2002) teigimu, socialinis pedagogas sprendžia organiškai susijusius su suaugusiųjų ir vaikų ugdymo uždavinius, stiprina jų moralę, psichologinę ir fizinę sveikatą, vykdo įvairias asmenybės gynimo formas, organizuoja darbą, mokymą ir laisvalaikį, teikdamas socialinę pagalbą šeimai ir asmenims, kuriems ypatingai jos reikia. Vadinasi, tėvai turėtų būti išsamiau supažindinti su socialinio pedagogo paslaugomis. Respondentai pasitiki socialiniu kaip interesų gynėju, nes pagalbos prašytų, *„jei reikėtų ginti vaiko teises, jo aplinka taptų nesaugi, reikėtų spręsti vaiko elgesio problemas“*. Vadinasi, socialinis pedagogas mokykloje atlieka policininko vaidmenį. Taip pat tėvai socialinį pedagogą laiko tarpininku, gebančiu laviruoti tarp tėvų ir vaikų, pavyzdžiui: *„bendraučiau tuo atveju, jei nerasčiau galimybės spręsti problemų su pačiu vaiku, jo problemomis“*, *„bendravimo problemas“*, *„jeigu matyčiau, kad vaikas turi socialinių problemų, neturi draugų, nemoka bendrauti su klasiokais“* ir kt. Galima pastebėti, kad išryškėja socialinio pedagogo socialiniai vaidmenys – interesų gynėjas, tarpininkas, bendros veiklos dalyvis.

Taip pat pasidomėta kaip būtų galima pagerinti santykius tarp mokinių ir socialinių pedagogų. Išskiriamos asmeninės socialinio pedagogo savybės, kuriomis turėtų pasižymėti – nuoširdumu, rūpestingumu, atsakingumu, geranoriškumu, komunikabilumu, tai patvirtinantys pavyzdžiai: *„Socialinis pedagogas turėtų nuoširdžiai rūpintis problemų turinčiu vaiku. Mokinys*

į specialistą turėtų nebijoti kreiptis, kad galėtų pasitikėti juo.“, „*Jeigu būtų bent kelios minutės bendravimo visos klasės su socialiniu pedagogu – privalomos.*“, „*Socialinis pedagogas turėtų mokiniui būti draugu, kuriam galėtų išsipasakoti bėdas, problemas, kurias jam spręsti sunku. Ne kiekvienoje mokykloje yra psichologo etatas.*“, „*... turėtų pasistengti vieni ir kiti. Turėtų bendradarbiauti užimtumo srityje*“, „*socialinis pedagogas turi bendrauti su mokiniais neformaliai*“. Iš gautų rezultatų aiškėja, kad santykiai tarp mokinių ir socialinio pedagogo gerėtų tik tuomet, jeigu gebėtų rasti artimesnį bendravimo ryšį, palaikyti pasitikėjimą. Galima trumpai apžvelgti rekomendacijas, kurias pateikia respondentai socialiniams pedagogams, jie tvirtina, kad trūksta bendros veiklos, kuri suartintų socialinį pedagogą ir mokinį, pavyzdžiui: „*bendraujant su mokiniais socialiniai darbuotojai turėtų daugiau vykdyti įvairių projektų, daryti renginius, kad vaikai galėtų susipažinti artimiau su žmogumi, kuris gina jų teises, padeda adaptuotis naujoje aplinkoje*“. Akcentuojama ir tai, kad socialinis pedagogas ne visada išsiaiškina kylančių problemų priežastis, o imasi griežtų sprendimų: „*mokykloje mokinių tarpe socialinis pedagogas atlieka „policininko“ vaidmenį. Stebi kas rūko, registruoja. Stebi nelankančius pamokų, gaunantiems prastus pažymius – reikia rašyti pasiaiškinimus (vietoj to išsiaiškinus kodėl tai vyksta)*“. Tėvai rekomenduoja kurti socialinio pedagogo įvaizdį jaunatvišką, energingą, dėmesingą mokinių problemoms: „*bendraujant su mokiniais socialinis pedagogas turi mokinį stengtis suprasti, turi būti šiuolaikiškas*“. Socialinio pedagogo kompetencija – tai jo asmenybės, veiklos ir bendravimo organinė visuma, kuri leidžia aukštu lygiu spręsti profesinius uždavinius (Leliūgienė, 2002, 381). Vadinasi, socialiniam pedagogui reikia dažniau įsitraukti į įvairias veiklas su mokiniais, gerinti bendravimo įgūdžius ir kurti neprikaištingą profesinį įvaizdį, kuris akcentuotų sveiko ir laimingo žmogaus įspūdį, žmogišką patrauklumą, asmeninį žavesį, domėjimasis žmonėmis ir jų problemomis, pasitikėjimą savimi, aktyvumą.

Taip pat siekiama išsiaiškinti profesinių ir asmeninių socialinio pedagogo kompetencijų svarbą. Gauti rezultatai rodo, kad bendravimo santykiai priklauso nuo visų trijų grupių – mokinių, mokytojų ir socialinio pedagogo, pavyzdžiui: „*socialinis pedagogas dirba kartu su pedagogais, todėl labai svarbu, kad ir mokinys šioje vietoje būtų lygus su jais, kad būtų partneriai, tada problemos bus sprendžiamos daug greičiau ir lengviau.*“, „*iškilusias problemas turėtų spręsti kartu mokytojai ir mokiniai susėdę už bendro stalo*“. Socialinis pedagogas turi tarpininkauti, „*padėti jiems susikalbėti, ieškoti problemų sprendimo. Jos mokiniams turėtų būti vyresnis draugas, padėjėjas*“ ir organizuoti bendras veiklas. Vadinasi, santykius tarp mokinių ir mokytojų galima gerinti, jeigu socialinis pedagogas geba tarpininkauti tarp mokinių ir mokytojų, organizuoti socialiai priimtinas, grupines ir laisvalaikio (fizines, pažintines,

komunikacines, refleksines, praktines, kūrybines) veiklas, kurios metu būtų plėtojami humaniški santykiai, bendravimas kontaktinėje grupėje.

Apibendrinant galima išskirti, kad dauguma tėvų mokinių ir mokytojų santykius vertina gerai. Mokyklose mažai dėmesio skiriama vaikų poreikiams ir jų problemų analizavimui. Pabrėžiama, kad trūksta jaunų ir šiuolaikiškų specialistų, kurie greičiau rastų bendrą kalbą su jaunimu ir mokytojais. Socialinis pedagogas turėtų išsiskirti savo asmeninėmis savybėmis – nuoširdumu, komunikabilumu, rūpestingumu ir gebėjimu pastebėti kylančias problemas. Rekomenduojama mokytojams ir mokiniams organizuoti bendras laisvalaikio veiklas, išsamiau supažindinti mokinius ir mokytojus su socialinio pedagogo darbu.

Išvados

1. Bendravimas ugdymo procese suprantamas kaip specialistų, tėvų, mokinių ir kitų bendruomenės narių darbas kartu siekiant bendrų tikslų. Išanalizavus mokslinę literatūrą apie bendravimo įgūdžius paaiškėjo, kad mokiniai ir mokytojai susiduria su komunikacijos kompetencijos stoka, todėl iškyla socialinės, psichologinės problemos, kurių eigoje gali įsivystyti mokinių uždarumas, problemų slėpimas.

2. Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai tampa reikšmingu veiksmu, skatinančiu žmonių atsakomybę už savo bendravimo elgseną, įgūdžius. Ryškėja mokiniams ir mokytojams problemų kompleksinio sprendimo paieškos būtinybė. Sėkmingą bendravimą skatinantys veiksniai išreiškiami kaip savalaikė ir reikalinga informacija, individualios asmeninės savybės, nuostatos mokinių atžvilgiu bei bendras darbas kartu.

3. Mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžiai ugdomoje aplinkoje itin svarbūs, tiek mokiniai, tiek mokytojai vieningai įvardija, kad bendravimas yra prasminga sąveika tarp žmonių. Sėkmingus mokinių ir mokytojų santykius mokykloje lemia žmogaus asmeninės savybės. Nustatyta, kad jaunesni mokytojai labiau gerbiami, nei vyresnio amžiaus mokytojai nuo 40–59 ir daugiau metų.

4. Atsiskleidžia mokinių ir mokytojų bendravimo ypatumai, mokytojai rūpinasi ir atsakingai kontroliuoja mokinių lankomumą, mokytojai stengiasi išlaikyti gerus tarpusavio santykius su mokiniais. Mokinių ir mokytojų bendravimo turinį sudaro mokinių ir socialinio pedagogo bendradarbiavimas, pagalba asmeniniais klausimais ir problemų sprendimas.

5. Socialinio pedagogo tikslinga veikla formuoja bendravimą. Jo veikla taip pat skatina mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą. Mokytojai akcentuoja, kad socialiniams pedagogams trūksta lankstumo. Socialinis pedagogas rūpinasi mokymo ir auklėjimo problemų sprendimu, veiklos planavimu. Socioedukacinė veikla – renginių organizavimas, išvykos su visa mokyklos bendruomene, bendri mokymai pagerintų mokinių ir mokytojų bendravimą.

6. Mokykloje trūksta išsamesnės informacijos apie socialinio pedagogo veiklą. Tyrimo rezultatai rodo, kad socialinis pedagogas vis dar neranda glaudaus ryšio su mokiniais, juo nepasitiki. Mokinių ir socialinių pedagogų santykiai pagerėtų, jeigu būtų organizuojami renginiai, kurie leistų artimiau susipažinti su socialinio pedagogo funkcijomis, veikla mokykloje.

**MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO „MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ
BENDRAVIMO ĮGŪDŽIŲ TOBULINIMAS TAIKANT SOCIOEDUKACINES
VEIKLAS“**

Projektinė dalis

1. Projekto aprašymas

Projekto anotacija
<p>Šiuolaikinė Lietuvos mokykla, siekdama prisitaikyti prie kintančios aplinkos turi tapti efektyvia, suvokiančia tikrovę ir dabartinę padėtį, išsiskiriančia iš kitų ir nuolat tobulėjančia ugdymo sistema, turi mokėti balansuoti tarp nuolatinės kaitos ir stabilumo bei tęstinumo užtikrinimo, kurių sudėtinė dalis yra nuolatinė plėtra, tobulėjimas ir bendradarbiavimas (Kudokienė, Repečkienė, 2006).</p> <p>Kylančios bendravimo problemos tarp mokinių ir mokytojų tampa reikšmingu veiksniu imtis veiksmų, kurie būtų tikslingai nukreipti į mokytojų ir mokinių bendravimo įgūdžių gerinimą, kompetencijų kėlimą, bei aktyvią veiklą drauge.</p>
Projekto trukmė 6 mėnesiai.
<p style="text-align: center;">Projekto įgyvendinimo vieta Pakruojo „Atžalyno“ gimnazija</p>
Projekto tikslas
Gerinti ir tobulinti Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos mokinių ir mokytojų bendravimą socioeducacinėmis veiklomis.
Projekto uždaviniai
<ol style="list-style-type: none">
1. Atskleisti mokinių ir mokytojų bendravimo santykių gerinimo būtinumą.
2. Išanalizuoti mokinių ir mokytojų bendravimo problemas, pateikiant pagrindinius veiksnius, lemiančius šios veiklos sėkmingą įgyvendinimą.
3. Tobulinti mokytojų ir mokinių bendravimą ir bendradarbiavimą.
4. Rengti mokymus apie sėkmingą bendravimą.
5. Siekti didesnės informacijos sklaidos ir bendradarbiauti su kitomis mokyklomis.

Projekto poreikio pagrindimas

Situacijos (problemos) analizė: atlikti tyrimai, kiti duomenys
<p>Bendravimas ir bendradarbiavimas – žmogaus gyvenimo būtinybė. Bendraujant sukuriama asmenybės socialinė esmė: susiformuoja žmogaus pažiūros, įsitikinimai, emocijos, valia, vertinimai ir idealai, charakterio savybės ir elgesio principai (Malinauskas, 2000).</p> <p>2015 metais atliktas kiekybinis ir kokybinis tyrimas atskleidė respondentų bendravimo požiūrį tarp mokinių ir mokytojų. Tyrimų metu gauti duomenys išryškino mokyklos socialinio pedagogo veiklos trūkumus, mokinių ir mokytojų bendravimo problemas, o tai sudarė sąlygas pateikti pasiūlymus mokinių ir mokytojų bendravimo santykių tobulinimui, siekiant pritaikyti įvairias socioedukacines veiklas ir pasiekti itin reikšmingų uždavinių įgyvendinimo.</p>
Nacionaliniai ir/ar tarptautiniai (ES) dokumentai pagrindžiantys projekto reikalingumą
2003 metais parengta Komunikavimo integruojamoji programa
Projekto tikslinės grupės Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos 9–10 klasių mokiniai ir mokytojai.

Projekto planas ir veiklos

Nr.	Veiklos pavadinimas	1 mėn.	2 mėn.	3 mėn.	4 mėn.	5 mėn.	6 mėn.
1	Mokyklos bendruomenės supažindinamas su atlikto tyrimo duomenimis.	+					
2	Programos „Profesionalus bendravimas ir bendradarbiavimas su mokiniais ir mokytojais“ kūrimas.	+	+				

3	Parengti pranešimus spaudai apie prasidedančius užsiėmimus.	+					+
4	Socialinio pedagogo veiklos pristatymas ir konsultacija įvairiais klausimais.			+			
5	Mokymai „Sėkmingo bedravimo prielaidos, būdai ir priemonės“.			+			
6	Paskaita „Grižtamojo ryšio formos ir situacijos“.				+		
7	Diskusija su mokiniais „Kaip palaikyti gerus santykius su aplinkiniais“.				+		
8	Mokymasis bendradarbiauti „Du prieš du“. Grupinis darbas.					+	
9	Popietė su psichologe „Šiuolaikinės bendravimo technologijos“.					+	
10	Išvyka su visa mokyklos bendruomene.						+

11	Renginys „Bičiuliaukime kartu“.							+
12	Parengti anketinę apklausą apie vykdomus užsiėmimus.							+
13	Atlikti ir pateikti anketinės apklausos rezultatus.							+
14	Parengti pranešimą spaudai apie vykusį projektą.							+

Planuojami rezultatai

Projekto poveikis tikslinėms grupėms

Mokiniamis parengta socioedukacinė veikla tobulina jų bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Mokiniai geba palaikyti gerus santykius su aplinkiniai – išklausti, klausti, atsakyti. Ši veikla skatina žmonių savarankiškumą, asmenybės iniciatyvumą. Socioedukacinė veikla ypač svarbi mokiniams, nes ji nukreipta į laisvalaikį, švietimą ir auklėjimą, kultūrą.

Mokytojams taip pat suteikta galimybė tobulinti komunikacijos žinias, artimiau ir geriau pažinti vaikus, jų poreikius ir norus.

Projekto tęstinumas

Projektu siekiama ilgalaikių tikslų ir rezultatų: patobulinus ir pagerinus mokinių ir mokytojų bendravimo įgūdžius, tikimasi, kad pagerės jų bendravimo kokybė, užimtumas. Pagilinę žinias ir patobulinę įgūdžius tikslinės grupės juos pritaikys ne tik mokykloje, bet ir kitoje aplinkoje. Mokytojų darbas ir veikla taps kvalifikuotesnė ir profesionalesnė. Prognozuojama, kad pasibaigus projektui toliau mokytojai imsis iniciatyvos ir vykdys, organizuos įvairias paskaitas mokiniams įtraukdamos ir kitų klasių mokinius. Projekto metu įgyta patirtis leis efektyviau gerinti ir mokinių mokymosi rezultatus, taip pat viešinimo programa padės informuoti visuomenę apie vykstančius renginius, užsiėmimus.

Numatomos išlaidos

Nr.	Veiklos pavadinimas	Veiklos trukmės mato vnt (val. d.)	Išlaidos	Iš viso
1.	Pranešimai spaudai (laikraštis „Auksinė varpa“ ir „Pakruojo kraštas“)	6 vnt.	1 straipsnio publikacija kaina 1,74 €	10.44 €
2.	Kanceliarinės išlaidos (rašikliai 30, spausdinimo lapai 500 vnt.)	30 vnt; 500 vnt.	1 rašiklis – 0,20 € 1 lapas – 0,01 €	11 €
3.	Dalomosios medžiagos kopijavimas	100 vnt	1 vnt – 0,03 €	3 €
4.	Išvyka su mokyklos bendruomene į Delfinariumą. Pakruojis – Klaipėda. 50 asmenų.	440 km. 50 bilietų.	Autobuso nuoma ir kelionė – 200 € 1 bilietas į delfinariumą – 5 €	450 €
Bendra išlaidų suma				474,44 €

Finansavimo šaltiniai

Šaltinis	Suma Eur.
1. Paramos lėšos	
2. Pareiškėjo ir partnerių lėšos	
3. Nacionalinės lėšos (valstybės biudžeto, savivaldybės biudžeto lėšos)	
4. Privacios lėšos	474,44 €
5. Kiti šaltiniai (įvardinti gali būti kiti potencialūs finansavimo fondai)	
Iš viso	474,44 €

Literatūra

1. Almonaitienė, J. (2004). *Bendravimo psichologija*. Kaunas: Technologija.
2. Andrašūnienė, M. (2007). *Socialinio darbo terminų žodynelis*. Vilnius: UAB Ciklonas.
3. Aramavičiūtė, V. (2013). *Leonas Jovaiša: nuo pedagogikos edukologijos link*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
4. Baker, M. (1991). *Marketing. An Introductory Text*. London: Mcmiller.
5. Baršauskienė, V., Almonaitienė, J., Lekavičienė, R. (2010). *Žmonių santykiai organizacijose*. Kaunas: Technologija.
6. Baršauskienė, V., Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, B. (2007). *Komunikacija: teorija ir praktika*. Kaunas: Technologija.
7. Baršauskienė, V., Leliūgienė, I. (2001). *Sociakultūrinis darbas bendruomenėje (užsienio šalių patirtis)*. Kaunas: Technologija.
8. Bilevičienė, T., Jonušauskas, Š. (2011). *Statistinių metodų taikymas rinkos tyrimuose*. Vilnius: Mykolio Romerio universitetas.
9. Bitinas, B. (2004). *Hodegetika: auklėjimo teorija ir technologija*. Vilnius: Kronika.
10. Bitinas, B. (2002). *Pedagoginės diagnostikos pagrindai*. Vilnius: UAB „Parama“.
11. Bobrova, L. (2010). „Laimingo vaiko ugdymas mokykloje: perspektyva ir galimybės“, *Žvirblių takas*, Nr. 1, 2–10.
12. Botyriūtė, D., Grigas, R. (2006), „Mokytojų ir mokinių bendravimo kultūra ir jos įtaka ugdymo procesui“, *Šiuolaikinė mokykla sociologų objektyve*. 52–92.
13. Budrevičius, A. (1998). *Semiotikos įvadas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
14. Bulotaitė, L. (1994). „Mokinių psichinio atsparumo ugdymas“, *Psichologinė pagalba mokyklai*. Šilutė: Prūsija, 22–25.
15. Civinskas, R., Levickaitė, V., Tamutienė, I. (2006). *Vengiančių lankyti mokyklą vaikų problemos ir poreikiai*. Vilnius: „Garnelis“.
16. Černius, V. J. (1992). *Mokytojo pagalbininkas*. Kaunas: Littera Universitatis Vytauti Magni.
17. Čiuladienė, G. (2006). „Paauglių konfliktai: vertybinis aspektas ir raiškos tendencijos“, *Acta paedagogica Vilnensia*, T. 16, 106–117.
18. Daukšytė, J. (2010). *Bendroji psichologija: pažinimo procesai*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
19. Dukynaitė, R. (2002). „Bendruomenės kūrimo gimnazijoje problemos“. *Pedagogika*, nr. 60, 88–93.
20. Fiske, J. (1988). *Įvadas į komunikacijos studijas*. Vilnius: Baltos lankos.

21. Ferrari, A., Cachia, R., Punie, Y. (2009). *Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching*. Literature review on Innovation and Creativity in E&T in the EU Member States. ICEAC.
22. Fullan, M. (1998). *Pokyčių jėgos: skverbimasis į ugdymo reformos gelmes. XX a. Pedagogikos klasika*. Vilius: Tyto Alba.
23. Gaučaitė, R., Kazlauskienė, A., Masiliauskienė, E. ir kt. (2012). *Mokymosi mokytis strategijos. Mokymasis bendradarbiaujant: būdai, aplinkos, šaltiniai, metodai*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
24. Giedrienė, R. (1999). *Vaikų psichologinis konsultavimas*. Vilnius: Presvika.
25. Grakauskaitė-Karkockienė, D. (2012). *Šeimos psichologija*. Vilnius: „Edukologija“.
26. Grebliauskienė, B. (2004). *Komunikacinė kompetencija: komunikabilumo ugdymas*. Vilnius: Žara.
27. Grendstad, N. M. (1996). *Mokytis – tai atrasti: susiliejančio ugdymo principai ir praktiniai darbo būdai*. Vilnius: Margi raštai.
28. Hargreaves, A. (1999). *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai: mokytojų darbas ir kultūra postmoderniajame amžiuje*. Vilnius: Tyto alba.
29. Indrašienė, V., Suboč, V. (2008). „Tėvų požiūris į socialinės pedagoginės pagalbos mokykloje organizavimą“, *Socialinis ugdymas*, Nr. 5 (16), 59–72.
30. Jonutyte, I. (2006). „Jaunųjų savanorių motyvavimas tęstinei socioedukacinei veiklai su vaikais“, *Pedagogika*. Nr. 80, 96–101.
31. Jovaiša, L. (2002). *Edukologijos įvadas*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
32. Juodaitytė, A., Zuklijiene, Z. (2007). „Šiuolaikines mokyklos gyvenimo kokybės vertybinis kontekstas“, *Mokytojų ugdymas*. Nr. 8, 60–76.
33. Kalinauskienė, K., Malinauskienė, D. (2009). „Klasės auklėtojų požiūris į bendravimo ir bendradarbiavimo su mokiniais iš probleminių šeimų kokybę“, *Jaunųjų mokslininkų darbai*, Nr. 2 (23), 142–147.
34. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas*. Kaunas: Judex.
35. Kontautienė, R. (2006). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
36. Kontautienė, R. (2004). „Bendradarbiavimo tobulinimas bendrojo lavinimo mokyklos pedagogų bendruomenėje“, *Tiltai*. Nr. 3 (28), 93–100.
37. Kopeloviča, A., Žukovs, L. (2006). „Adaptation of young teachers at school“, *Tiltai*, Nr. 4 (37), 149–160.

38. Kučinskas, V., Kučinskienė, R. (2000). *Socialinis darbas švietimo sistemoje. Teoriniai aspektai: studijų knyga*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
39. Kudokienė, N., Repečkienė, A. (2006). *Dėstytojų ir studentų bendradarbiavimas – prielaida vidinei komunikacijai gerinti. Šiuolaikinės tarporganizacinės sąveikos formos viešajame sektoryje*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
40. Kvieskienė, G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
41. Kvieskienė, G. (2005). *Pozityvioji socializacija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
42. Lakis, J., Ignatavičius, S., Poklad, T.. Vilnius: UAB „Utenos spaustuvė“.
43. Lambert, L. (2011). *Lyderystės gebėjimai ir tvari mokyklų pažanga*. Kaunas: UAB „Vitea Litera“.
44. Leliūgienė, I. (2003). *Socialinė pedagogika*. Kaunas: Technologija.
45. Leliūgienė, I., Vaišnoraitė, V. (2007). „Studentų socioedukacinis darbas su rizikos grupės vaikais bendruomenėje: X bendruomenės atvejis“. *Tiltai*. Nr. 1 (38), 151–172.
46. Leonavičienė, T. (2007). *SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
47. Lietuvių kalbos žodynas (*elektroninė versija*). Prieiga internete: < <http://lkz.lt/startas.htm>>.
48. Lietuvos socialinių pedagogų asociacija. *Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašas*. Prieiga internete: < <http://www.lspa.lt/socialines-pedagogines-pagalbos-teikimo-tvarkos-aprasas/>>.
49. Littlejohn, S. W., Foss, K. A. (2008). *Theories of Human Communication. Ninth edition*. USA: Thomson Wadsworth.
50. Malinauskas, R. (2000). „Žmonių bendravimo ir bendradarbiavimo problemos bei pedagogų socialinio rengimo būtinybė“. *Pedagogika*, nr. 40, 121–135.
51. Matonytė, I., Palidauskaitė, J. (2011). „Studentų praktika: nuo konceptualizmo link jos atlikimo Lietuvos savivaldybėse vertimo“, *Viešoji politika ir administravimas*, t. 10, Nr. 2, 299–311.
52. Martinkienė, G., Gudonis, V., Radzevičienė, L. (2005) „Pedagogų kompetencijų vertinimas mokinių aktyvinimo ugdant rašytinę kalbą aspektu“, *Tiltai*, Nr. 30, 93–104.
53. Martišauskienė, E. (2010) „Mokytojų požiūris į gebėjimus kaip profesijos kompetencijų dėmenį“, *Acta paedagogica Vilnensia*, T. 24, 101–113.
54. Maslow, A. H. (2006). *Motyvacija ir asmenybė*. Vilnius: Apostrofa.
55. Misiukevičienė, O. (2009). *Socialinio pedagogo darbo vadovas*. Vilnius: Baltos lankos.
56. Nefas, S., Smalskys, V., Šlapkauskas, V. (2011). *Demokratija ir vietos bendruomenė Lietuvoje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
57. Navaitis, G. (2001). *Psichologinė parama paaugliui*. Vilnius: Kronta.

58. Petrulytė, A. (2003). *Jaunesniojo paauglio socialinė raida*. Vilnius: Presvika.
59. Prakapas, R., Butvilas, T. (2011). *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
60. Pukėnas, K. (2011). *Kokybinių duomenų analizė SPSS programa*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
61. Rajeckas, V. (1999). *Mokymo organizavimas*. Kaunas: „Šviesa“.
62. Sharan, S., Chin Tan, I. G. (2013). *Mokyklų darbo organizavimas siekiant užtikrinti veiksmingą mokymąsi*. Vilnius: UAB „Magistrai“.
63. Štuopytė, E. (2011). *Socioedukacinis darbas su vaikais bendruomenės centre*. Kaunas: Technologija.
64. Štuopytė, E. (2010). „Socioedukacinė veikla: jos formos, būdai, siekiant socialinės aprėpties“, *Socialiniai mokslai*. Nr. 2 (68), 103–111.
65. Šukys, S. (2008). „Mokinių dalyvavimas nepamokinėje veikloje ir santykiai su mokytojais“, *Acta paedagogica Vilnensia*, t. 21, 128–137.
66. Šereivienė, A., Žydžiūnaitė, V. (2005). Socialinio darbuotojo kompetencijos komponentai socioedukacinio darbo kontekste. *Sveikatos ir socialinių mokslų taikomieji tyrimai: sandūra ir sąveika*. Klaipėda: Druka, 7–23.
67. *Švietimo ir Mokslo ministerija* (elektroninė versija). *Kaip padidinti mokytojų profesionalumą?* Prieiga per internetą: <
https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/575_d4adabcd5bc4af9096014ce29f122e56a.pdf>.
68. *Švietimo ir Mokslo ministerija* (elektroninė versija). Prieiga per internetą:
<http://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/streikuoja-30-svietimo-istaigu>.
69. Targamadžė, V., Valeckienė, D., Kvieskaitė, E. (2008). „Mokykloje dirbančių specialistų brėžiamų problemų eskizas pedagoginėje-psichologinėje erdvėje“, *Socialinis ugdymas*, Nr. 5 (16), p. 31–50.
70. Telešienė, A. (2015). *Įvadinis kursas į kompiuterizuotą kokybinių duomenų analizę*. (žiūrėta 2015-04-20). Prieiga per internetą:
<http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_3_2_2.html>.
71. Ukanienė, A. (2003). *Bendravimo meistriškumas*. Vilnius: Savo.
72. Vaitkevičius, J. (2008). *Lietuvos pedagogika ir mokykla istorijos vingiuose*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
73. Vaitkevičius, J. (1995). *Socialinės pedagogikos pagrindai*. Vilnius: Egalda.
74. Vosylienė, E. (2009). *Socioedukacinis darbas su vaiku*. Vilnius: Baltos lankos.
75. Želvys, R. (2007) *Bendravimo psichologija*. Vilnius: Margi raštai.

76. Žemaitis, V. *Bendravimo prasmė*. Vilnius: Ethos, 1992.
77. Žydžiūnaitė, V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Kaunas: Technologija.
78. Wood, J. T. (2012). *Inerpersonal Communication Everyday Encounters. Seventh edition*. Canada: Wadsworth, Cenagage Learning.
79. Щуркова, Н. Е., Павлова, Е. П. (2004). *Воспитание счастьем счастье воспитания*. Москва.

Daiva Mikelevičienė

THE EMPLOYMENT OF THE SOCIO-EDUCATIONAL ACTIVITIES FOR THE IMPROVEMENT OF THE COMMUNICATION BETWEEN PUPILS AND TEACHERS

The Master's Degree Thesis

Summary

The thesis presents a *theoretical* analysis of communication problems, communication education at school and socio-educational activities.

The research using questionnaire-based *survey method* aimed to explore communication skills in pupils and teachers through socio-educational activities. The data has been processed.

The research involved 100 pupils from "Atžalynas" Gymnasium in Pakruojis and 100 teachers from "Atžalynas" Gymnasium in Pakruojis and Balsiai secondary school.

The *empirical* part deals with communication situations between pupils and teachers in their educational environment, relationship between pupils and teachers, the need of pupils and teachers to talk to a social pedagogue, social pedagogue's work fostering communication skills, and the improvement of communication skills through socio-educational activities.

A research using a structured *interview method* has been conducted in order to reveal the attitude of parents towards communication skills in pupils and teachers. Content analysis has been conducted. The research involved parents of 6 pupils.

The principal *findings* of the empirical research:

1. Relationship between pupils and teachers is becoming a significant factor which encourages people to take responsibility for their communicative behaviour and skills. It emerged that there is a need for finding an integrated solution to pupils and teachers' problems. Factors contributing to a successful communication are: timely and required information, individual personal traits, attitude towards pupils and working together.

2. The forms of successful communication are: adequately arranged conversations, trips, walking tours with form tutors, participation in collective meetings, organizing events and united activities.

3. According to the results of a questionnaire-based survey, the factors and forms disturbing communication are: being busy, mistrust of pedagogues, insufficient flexibility in pedagogues, different attitudes towards the needs of a child, and the lack of young specialists.

4. The results of a research demonstrate that the social pedagogue is still struggling to find a close contact with the pupils, he/she is mistrusted. The relationship between pupils and social pedagogues would improve if there were events organized helping to learn more about social pedagogue's functions and their work at school.

Keywords: pupil, teacher, social pedagogue, communication, socio-educational activities.

PRIEDAI

Gerbiami Mokytojai,

*Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto magistrantė Daiva Mikelevičienė atlieka tyrimą. Bendravimas tarp mokytojų ir mokinių ne visada efektyvus, dažnai kyla problemų, todėl informacija, gauta tyrimo metu, padės spręsti šias problemas. Atsakymus žymėkite **x** arba atsakymą įrašykite.*

Anketa anoniminė, domina tik apibendrinti rezultatai.

Iš anksto dėkoju.

DEMOGRAFINIAI RESPONDENTŲ DUOMENYS

1. Jūsų lytis.

Moteris.

Vyras.

2. Jūsų amžius.

Iki 29 m.

30-39 m.

40-49 m.

Daugiau nei 59 m.

3. Jūsų išsilavinimas (įrašykite).

.....

4. Jūsų darbo stažas (įrašykite).

Iki 10 m.

Nuo 11–20 m.

Nuo 21–30 m.

Nuo 31–40 m.

Nuo 41–50 m.

5. Ar Jūs klasės auklėtojas (-a)?

Taip.

Ne.

MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ BENDRAVIMO ĮGŪDŽIAI

6. Kaip apibūdintumėte sąvoką *bendravimas*?

Tai keitimasis informacija.

Prasminga sąveika tarp žmonių.

Tarpusavio suvokimas.

Kultūra.

7. Ar vyrauja mokykloje bendravimui palanki atmosfera?

- Taip.
- Ne.
- Nežinau.

8. Nuo ko priklauso sėkmingas mokytojų ir mokinių bendravimas?

- Tai lemia asmenybės bruožai.
- Tai priklauso nuo aplinkos sąlygų.
- Tai lemia pagyrimai už gerus poelgius.
- Kita (įrašykite).....

9. Kaip manote, ar mokiniai Jus gerbia?

- Didžioji dalis mokinių gerbia.
- Mažoji dalis mokinių gerbia.
- Negerbia.
- Nežinau.
- Kita (įrašykite).....

MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ TARPUSAVIO SANTYKIAI

10. Įvertinkite teiginį.

Eil. nr.	Teiginiai	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės
1.	Mūsų mokykloje atsižvelgiama į mokinių poreikius.				
2.	Mokytojai įsiklauso į tai ką nori pasakyti mokiniai.				
3.	Mokytojai gerbia mokinius ir juos vertina.				
4.	Mokytojams svarbu kaip mokiniai lanko pamokas.				
5.	Mokytojai stengiasi išlaikyti gerus santykius su mokiniais.				

6.	Mokiniai negerbia mokytojų ir elgiasi su jais netinkamai.				
7.	Mokykloje pažeidinėjamos mokytojų teisės.				

11. Kaip dažnai kreipiasi į Jus moksleiviai patarimo ar pagalbos asmeniniais klausimais?

- Beveik kasdieną.
- Maždaug kartą per savaitę.
- Retkarčiais.
- Paprastai moksleiviai patys išsprendžia problemas.
- Moksleiviai vengia mokytojų patarimų.
- Kita (įrašykite).....

12. Kaip įvertintumėte mokytojų ir mokinių santykius?

- Puikiai.
- Gerai.
- Patenkinamai.
- Blogai.
- Kita (įrašykite).....

13. Ar Jūsų mokykloje dirba socialinis pedagogas?

- Taip.
- Ne.

14. Kaip manote, ar socialinio pedagogo ir mokinio bendravimas mokykloje yra svarbus?

- Taip.
- Ne.
- Nežinau.
- Kita (įrašykite).....

15. Kas, Jūsų nuomone, trukdo sėkmingam socialinių pedagogų ir mokinių bendravimui?

- Nepakankamas specialistų lankstumas.
- Skirtingas požiūris į vaiko poreikius.
- Nekoordinuota veikla.
- Veiklos tęstinumo stoka.
- Motyvacijos stoka.

16. Jūsų manymu, kas sudaro socialinio pedagogo ir mokinio bendradarbiavimą?

- Bendro darbo rezultatų siekimas.
- Patirties bei atsakomybės dalijimasis tarpusavyje.
- Darbo krūvio dalijimasis.
- Vaiko gerovės siekimas.
- Kita (įrašykite).....

17. Kokią pagalbą dažniausiai suteikia mokyklos socialinis pedagogas?

Eil. nr.	Teiginiai	Taip	Ne	Iš dalies
1.	Konsultuoja ir pataria.			
2.	Bendrauja su tėvais.			
3.	Kviečiasi individualiems pokalbiams.			
4.	Kviečia tėvus į mokyklą.			
5.	Padedą spręsti problemas iškylančias su mokiniais.			
6.	Skatina mokinių savarankiškumą.			
7.	Neteikia jokios pagalbos.			
8.	Kita (įrašykite).....			

18. Kaip manote, koks turėtų būti bendravimo dažnumas tarp mokinio ir socialinio pedagogo?

- Kartą per savaitę.
- Kartą per 2–3 mėn.
- Visada iškilus problemoms.
- Kita (įrašykite).....

19. Kaip manote, kokios turėtų būti mokyklos mokinių ir socialinių pedagogų bendradarbiavimo formos?

- Susitinkant ir bendraujant mokykloje.
- Bendraujant telefonu.
- Susirašinėjant raštu.
- Kita (įrašykite).....

20. Įvertinkite socialinio pedagogo funkcijas mokykloje.

Nr.	Teiginiai	Taip	Ne	Iš dalies
1.	Konsultacinė funkcija (pataria, padeda, konsultuoja).			
2.	Korekcinė funkcija (skatina, įgalina, padeda adaptuotis, aktyvina, mobilizuoja).			
3.	Valstybinė funkcija (organizuoja, telkia, planuoja, priima sprendimus ir už juos atsako).			
4.	Koordinacinė (palaiko ryšius, siunčia (perduoda) informaciją).			
5.	Prevencinė (numato neigiamus reiškinius, poelgius ir padeda jų išvengti).			
6.	Teisinė (atstovauja, gina mokinių interesus)			

21. Kaip manote, kokias veiklas turi vykdyti socialinis pedagogas?

- Veiklos planavimas.
- Mokymo ir auklėjimo problemų sprendimas.
- Pagalbos mokiniams būdų ir priemonių aptarimas.
- Dokumentacijos studijavimas (dienynai – pažangumas, lankomumas, užfiksuotos iškilę problemos).
- Renginių ir kitos švietėjiškos veiklos rengimas.
- Bendradarbiavimo su tėvais ir kt. institucijomis organizavimas.

22. Kokia socialinio pedagogo veikla galėtų pagerinti mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą?

- Renginių organizavimas.
- Bendri mokymai.
- Neformalių popiečių organizavimas.
- Bendri susirinkimai.
- Išvykos su visa mokyklos bendruomene.
- Kita (įrašykite).....

Mieli Mokiniai,

*Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto magistrantė Daiva Mikelevičienė atlieka tyrimą. Bendravimas tarp mokytojų ir mokinių ne visada efektyvus, dažnai kyla problemų, todėl informacija, gauta tyrimo metu, padės spręsti šias problemas. Atsakymus žymėkite **x** arba įrašykite savo atsakymą.*

Anketa anoniminė, domina tik apibendrinti rezultatai.

Iš anksto dėkoju.

DEMOGRAFINIAI RESPONDENTŲ DUOMENYS

1. Jūsų lytis.

Mergina

Vaikinas

2. Kurioje klasėje mokotės?

(įrašykite)

.....

MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ BENDRAVIMO ĮGŪDŽIAI

3. Kaip apibūdintumėte sąvoką *bendravimas*?

- Tai keitimasis informacija.
- Prasminga sąveika tarp žmonių.
- Tarpusavio suvokimas.
- Kultūra.

4. Ar vyrauja mokykloje bendravimui palanki atmosfera?

- Taip.
- Ne.
- Nežinau.

5. Nuo ko priklauso sėkmingas mokytojų ir mokinių bendravimas?

- Tai lemia asmenybės bruožai.
- Tai priklauso nuo aplinkos sąlygų.
- Tai lemia pagyrimai už gerus poelgius.
- Kita (įrašykite).....

6. Jūsų nuomone, ar mokytojai Jus gerbia?

- Didžioji dalis mokytojų gerbia.
- Mažoji dalis mokytojų gerbia.
- Negerbia.
- Nežinau.
- Kita (įrašykite).....

MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ TARPUSAVIO SANTYKIAI

7. Įvertinkite teiginį.

Eil. nr.	Teiginiai	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės
1.	Mūsų mokykloje atsižvelgiama į mokinių poreikius.				
2.	Mokytojai įsiklauso į tai ką nori pasakyti mokiniai.				

3.	Mokytojai gerbia mokinius ir juos vertina.				
4.	Mokytojams svarbu kaip mokiniai lanko pamokas.				
5.	Mokytojai stengiasi išlaikyti gerus santykius su mokiniais.				
6.	Mokiniai negerbia mokytojų ir elgiasi su jais netinkamai.				
7.	Mokykloje pažeidinėjamos mokytojų teisės.				

8. Kaip dažnai kreipiatės į mokytojus patarimo ar pagalbos asmeniniais klausimais?

- Beveik kasdieną.
- Maždaug kartą per savaitę.
- Retkarčiais.
- Paprastai pats išsprendžiu problemas.
- Vengiu mokytojų patarimų.
- Kita (įrašykite).....

9. Kaip įvertintumėte mokytojų ir mokinių santykius?

- Puikiai.
- Gerai.
- Patenkinamai.
- Blogai.
- Kita (įrašykite).....

10. Ar Jūsų mokykloje dirba socialinis pedagogas?

- Taip.
- Ne.

11. Kaip manote, ar socialinio pedagogo ir mokinio bendravimas mokykloje yra svarbus?

- Taip.
- Ne.
- Nežinau.
- Kita (įrašykite).....

12. Kas Jūsų nuomone trukdo sėkmingam socialinių pedagogų ir mokinių bendravimui?

- Nepakankamas specialistų lankstumas.
- Skirtingas požiūris į vaiko poreikius.
- Nekoordinuota veikla.
- Veiklos tęstinumo stoka.

13. Jūsų manymu, kas sudaro socialinio pedagogo ir mokinio bendradarbiavimą?

- Bendro darbo rezultatų siekimas.
- Patirties bei atsakomybės dalijimasis tarpusavyje.
- Darbo krūvio dalijimasis.
- Vaiko gerovės siekimas.
- Kita (įrašykite).....

14. Kai Jums iškyla sunkumų (pvz. mokykloje) į ką dažniausiai kreipiatės? (įvertinkite kiekvieną teiginį)

Eil. nr.	Teiginiai	Taip	Ne	Negaliu pasakyti
1.	Į naujus draugus mokykloje.			
2.	Į socialinį pedagogą.			
3.	Į klasės auklėtoją.			
4.	Į savo šeimos narius.			
5.	Stengiuosi susitvarkyti pats.			
6.	Kita (įrašykite).....			

15. Kokią pagalbą dažniausiai suteikia mokyklos socialinis pedagogas?

Eil. nr.	Teiginiai	Taip	Ne	Iš dalies
1.	Konsultuoja ir pataria.			
2.	Bendrauja su tėvais.			
3.	Kviečiasi individualiems pokalbiams.			
4.	Kviečia tėvus į mokyklą.			
5.	Padedą spręsti problemas iškylančias su mokiniais.			
6.	Skatina mokinių savarankiškumą.			
7.	Neteikia jokios pagalbos.			
8.	Kita (įrašykite).....			

16. Kaip manote, koks turėtų būti bendravimo dažnumas tarp mokinio ir socialinio pedagogo?

- Kartą per savaitę.
- Kartą per 2–3 mėn.
- Visada iškilus problemoms.
- Kita (įrašykite).....

17. Kaip manote, kokios turėtų būti mokyklos mokinių ir socialinių pedagogų bendradarbiavimo formos?

- Susitinkant ir bendraujant mokykloje.

- Bendraujant telefonu.
- Susirašinėjant raštu.
- Kita (įrašykite).....

18. Įvertinkite socialinio pedagogo funkcijas mokykloje.

Nr.	Teiginiai	Taip	Ne	Iš dalies
1.	Konsultacinė funkcija (pataria, padeda, konsultuoja).			
2.	Korekcinė funkcija (skatina, įgalina, padeda adaptuotis, aktyvina, mobilizuoja).			
3.	Valstybinė funkcija (organizuoja, telkia, planuoja, priima sprendimus ir už juos atsako).			
4.	Koordinacinė (palaiko ryšius, siunčia (perduoda) informaciją).			
5.	Prevencinė (numato neigiamus reiškinius, poelgius ir padeda jų išvengti).			
6.	Teisinė (atstovauja, gina mokinių interesus)			

19. Kaip manote, kokias veiklas turi vykdyti socialinis pedagogas?

- Veiklos planavimas.
- Mokymo ir auklėjimo problemų sprendimas.
- Pagalbos mokiniams būdų ir priemonių aptarimas.
- Dokumentacijos studijavimas (dienynai – pažangumas, lankomumas, užfiksuotos iškilę problemos).
- Renginių ir kitos švietėjiškos veiklos rengimas.
- Bendradarbiavimo su tėvais ir kt. institucijomis organizavimas.

20. Kokia socialinio pedagogo veikla galėtų pagerinti mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą?

- Renginių organizavimas.
- Bendri mokymai.
- Neformalių popiečių organizavimas.
- Bendri susirinkimai.
- Išvykos su visa mokyklos bendruomene.

Gerbiami Tėveliai,

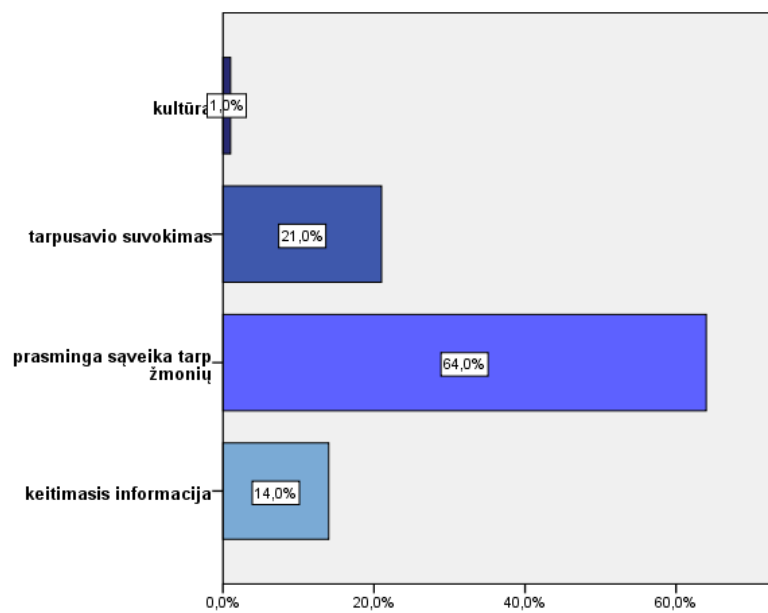
*Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto magistrantė Daiva Mikelevičienė atlieka tyrimą. Bendravimas tarp mokytojų ir mokinių ne visada efektyvus, dažnai kyla problemų, todėl informacija, gauta tyrimo metu, padės spręsti šias problemas. Atsakymus žymėkite **x** arba įrašykite savo atsakymą.*

Anketa anoniminė, domina tik apibendrinti rezultatai.

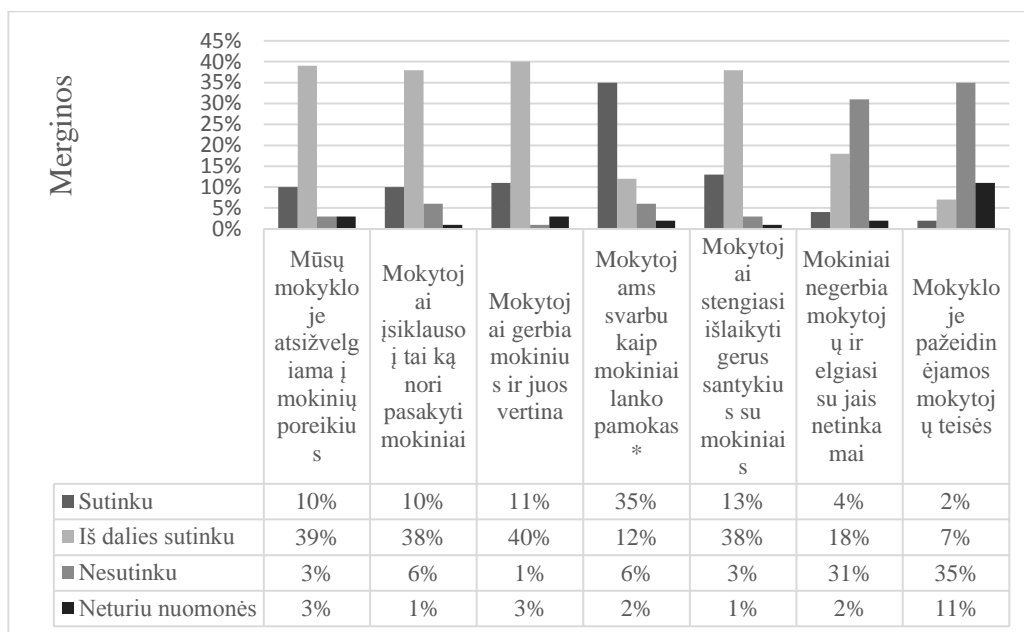
Iš anksto dėkoju.

MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ SOCIOEDUKACINIO BENDRAVIMO GALIMYBĖS

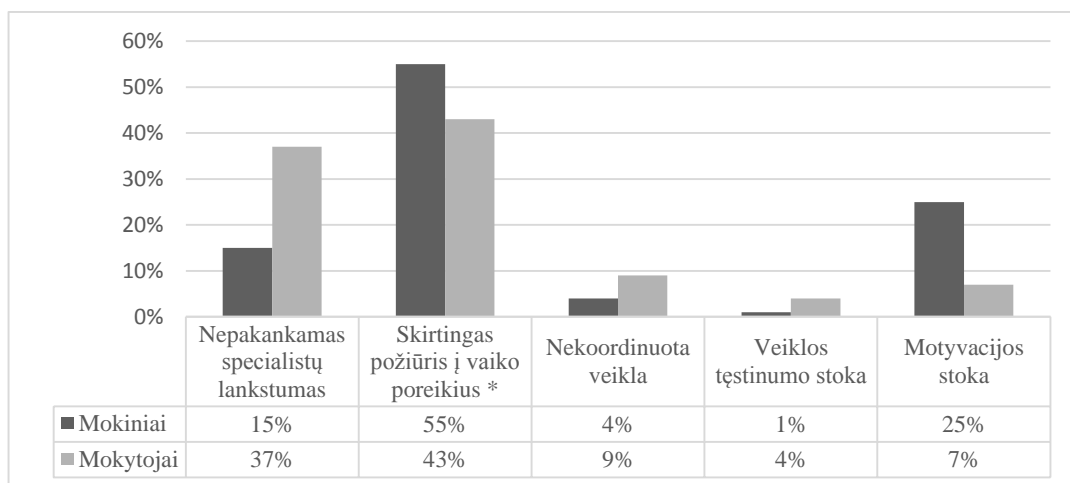
1. Kaip įvertintumėte santykius tarp mokytojų ir mokinių savo vaiko mokykloje?
2. Kokias įvardintumėte esmines mokytojų ir mokinių bendravimo problemas?
3. Jei turėtumėte galimybę, ką keistumėte mokykloje?
4. Kokiais atvejais kreiptumėtės pagalbos į mokyklos socialinį pedagogą?
5. Kas Jus paskatintų bendrauti su socialiniu pedagogu?
6. Kaip Jūsų nuomone būtų galima gerinti santykius tarp mokinių ir socialinių pedagogų?
7. Kokių rekomendacijų galėtumėte pateikti socialiniams pedagogams bendraujant su mokiniais?
8. Kaip socialinis pedagogas galėtų pagerinti mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą?

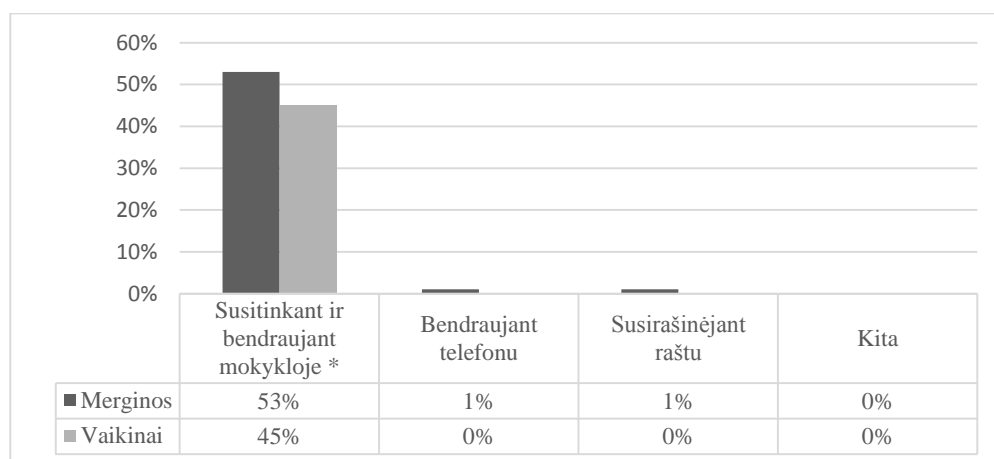
5 lent. Bendravimo sąvokos apibūdinimas (mokytojų rezult.)

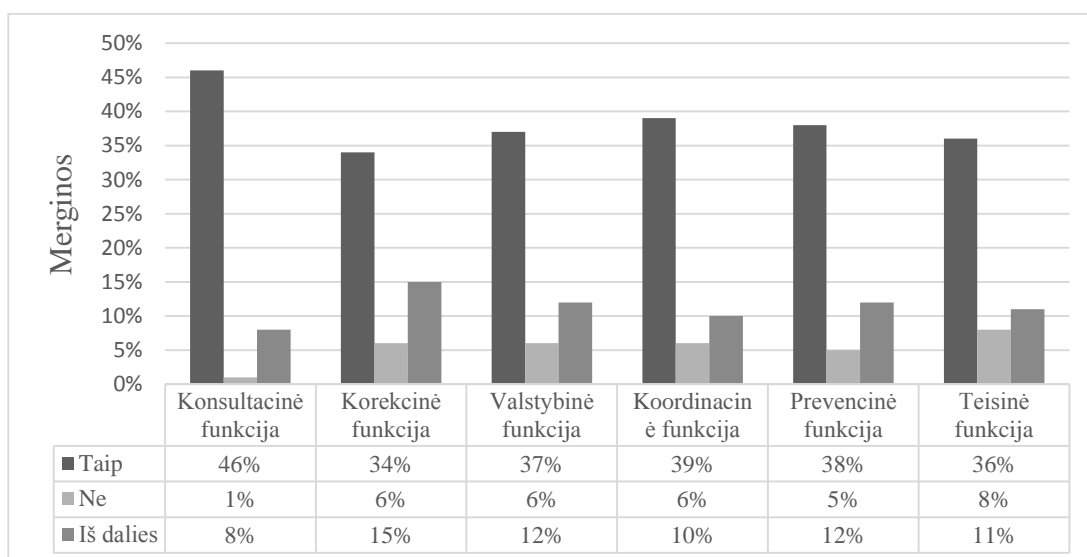
10 lent. Mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai (merginos).

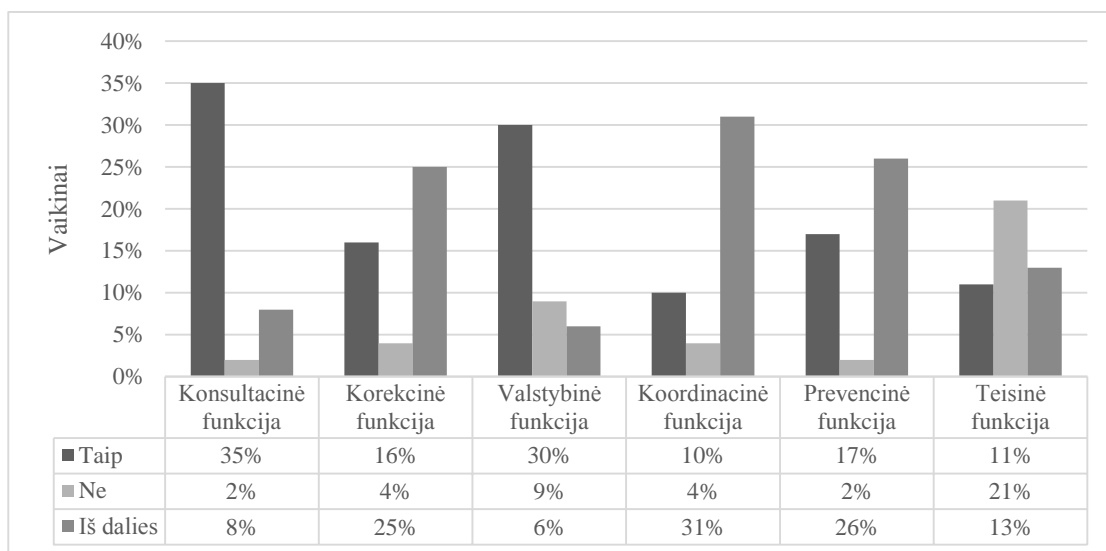
16 lent. Veiksniai trukdantys sėkmingam bendravimui.

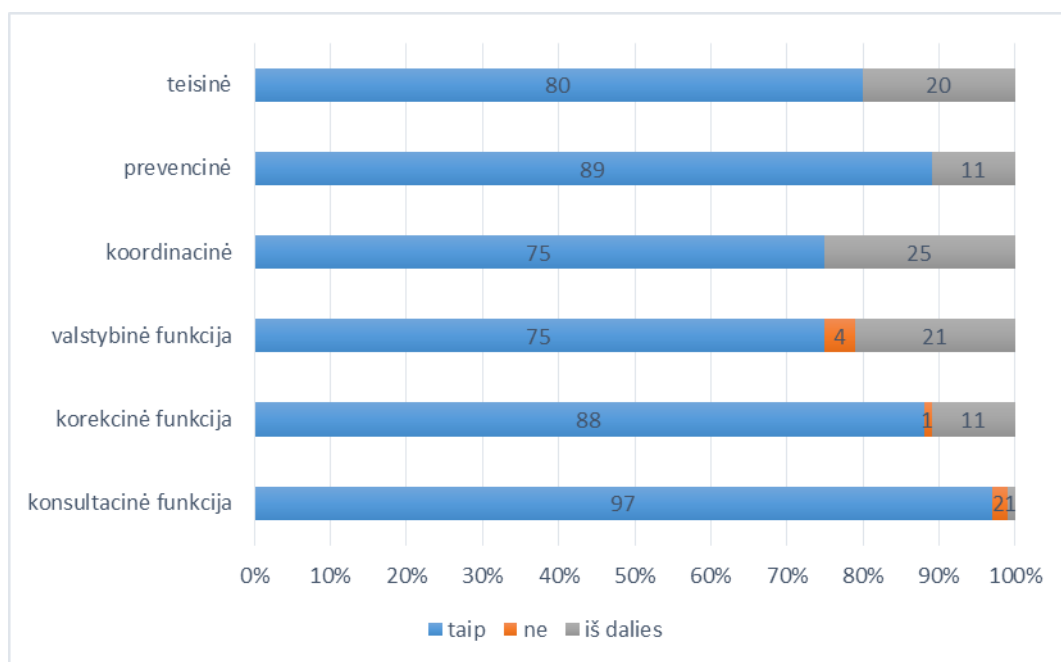
19 lent. Mokinių ir socialinio pedagogo bendradarbiavimo formos.

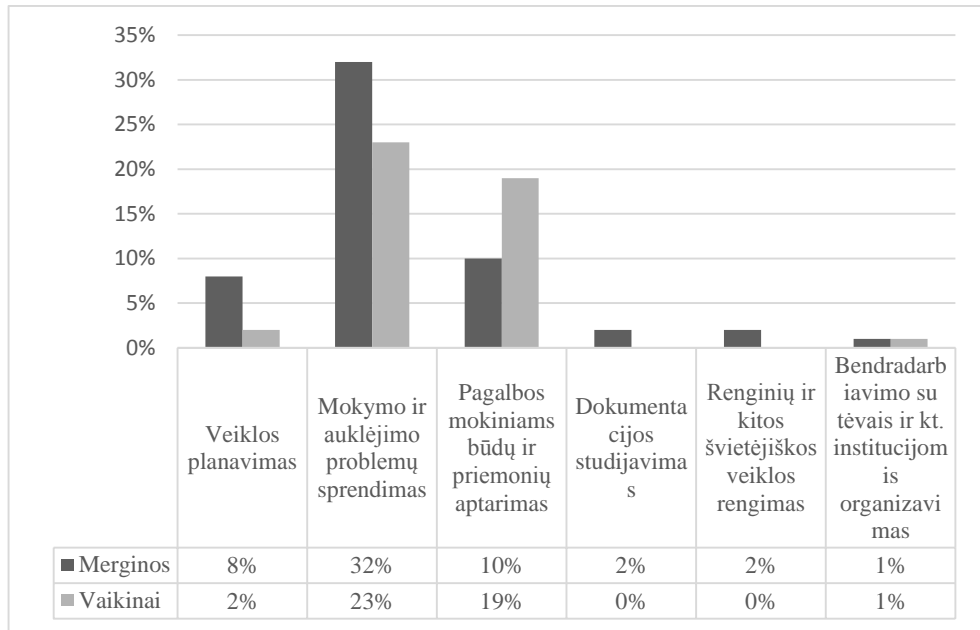
20 lent. Socialinio pedagogo funkcijos mokykloje.

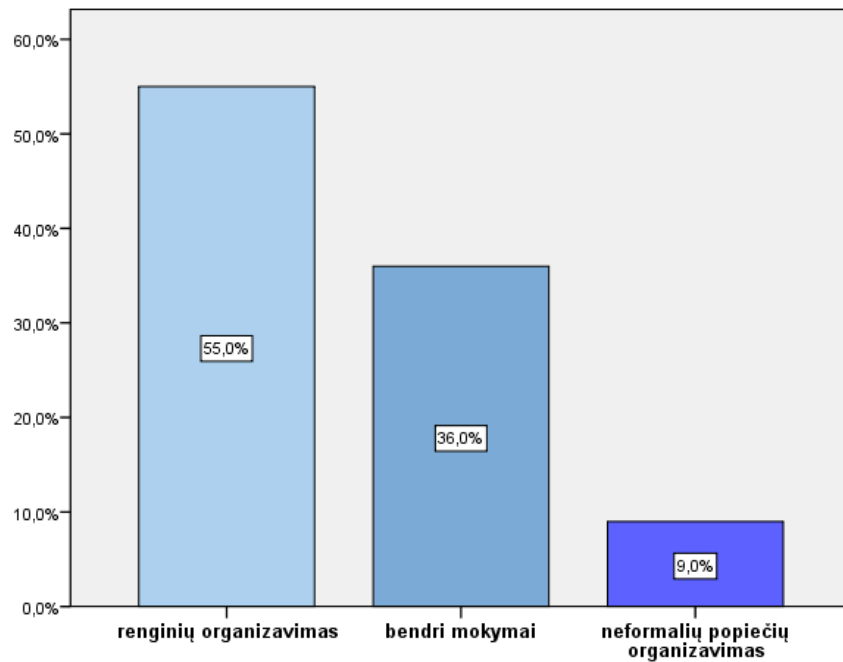
21 lent. Socialinio pedagogo funkcijos mokykloje.

22 lent. Socialinio pedagogo funkcijos mokykloje (mokytojų rezult.)

23 lent. Socialinio pedagogo veiklos mokykloje.

24 lent. Socialinio pedagogo veikla gerinanti mokinių ir mokytojų bendradarbiavimą.